ПРАЛЕТАРЫІ ЎСІХ КРАІН, ЯДНАЙЦЕСЯ!

Літаратура і мастацтва

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАЎЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР

№ 30 (1667) | Пятніца, 13 красавіка 1962 года | Цана 4 кап.

Вясна, вясна...

Вясна... Як напісаць пра цябе, наша доўгачаканая прыгажуня? Якія словы знайсці, каб перадаць радасць твайго прыходу? Ты чуеш, Вясна? Ты ўсміхаешся — агніста, весела і ледзь-ледзь какетліва. Я разумею: напісаць пра цябе цяжка. Які паэт не ўслаўляў твой блакіт і рачны крыгаход, тваю клейкую зеляніну і першы гром! Колькі вершаў, Вясна, пахнуць тваімі краскамі і пахамі абуджанай табой зямлі? Які празаік не пачынаў апавядання, аповесці ці нават рамана словамі: «Вясна прыйшла нечакана» або «Гэта здарылася вясной»!

Вясна! Ты прыходзіш да нас кожны год. Але кожны раз — ты новая і непаўторная! Мінулы год ты не была падобна да вясны 1960 года, а сёлета — да вясны леташняй.

Мы не крыўдуем, Вясна, што ты прыносіш з сабой не толькі радасць, каханне, шчасце. Ты прыносіш яшчэ і турботы — вялікія чалавечыя турботы! Клопаты жыцця! Гэта будзе заўсёды, — пакуль свеціць сонца, пакуль будзе жыццё!

І чалавек заўсёды рады гэтым клопатам, Вясна! І не толькі наш, савецкі чалавек. Усе людзі зямлі рады табе і тваім клопатам, Вясна! Колькі спадзяванняў звязваюць людзі з тваім прыходам! І сярод іх — адно, самае патаемнае, самае светлае, самае важнае і жаданае: каб быў Мір на зямлі!

Гарачэй за ўсіх, шчырэй за ўсіх жадаем гэтага мы, савецкія людзі! Ты бачыш, Вясна, наш сцяг? Паглядзі! На ім напісана: «Праца, Мір, Свабода, Роўнасць, Брацтва, Шчасце!» Гэта лозунгі Камунізма, Вясна!

Зірні на гэты здымак. У поле выйшаў гаспадар зямлі... Даруй, я знаю, гэтая карціна — не новая. Ты ўпершыню пабачыла яе на палях Таджыкістана і сонечнай Грузіі, крыху пазней — у стэпах Кубані, Украіны, Паволжа.

Паглядзі... Гэта поле калгаса імя Кірава Мінскага раёна. Чым заклапочаны старшыня праўлення Аляксандр Пятровіч Лішай і брыгадзір Іван Аляксандравіч Лішай? Самымі мірнымі клопатамі, Вясна: ці не пара падкармліваць гэтае шырокае поле азіміны!

Пара! Ты не чакаеш, Вясна...

Для гэтых людзей ты прынесла з сабой не толькі сонца і цяпло. Ты прынесла з сабой і велічны план узняцца нашай сельскай гаспадаркі — самай мірнай галіны людской працы!

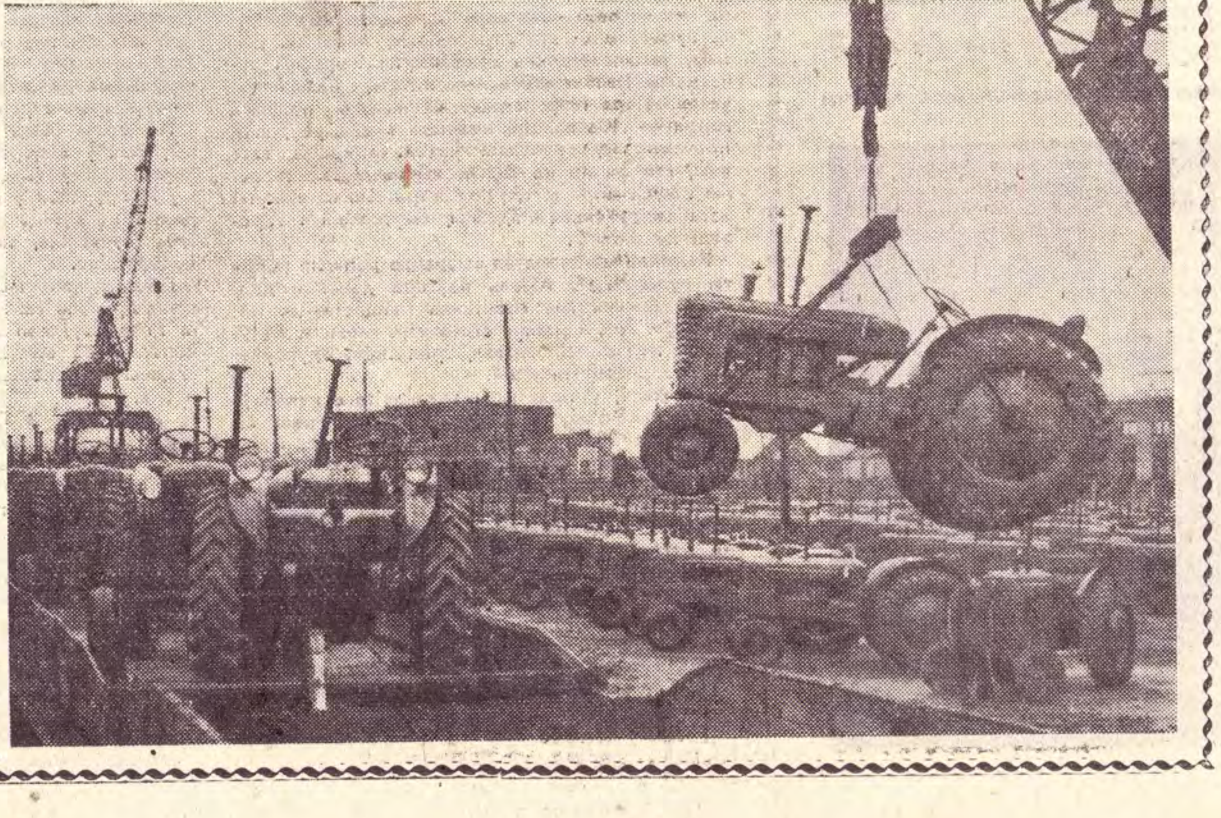
Вясна, вясна...

Так, Вясна, ты вечная і прывабная ў сваёй красе. І ўсё ж кожны твой прыход адзначаецца новымі, толькі табе ўласцівымі прыкметамі.

Бачыш? Гэта пагрузачная пляцоўка Мінскага трактарнага завода. Яшчэ хвіліна і новы — соты, тысячны — прыгажун «Беларусь» апусціцца на чыгуначную платформу. Куды ён пойдзе, мірны працаўнік? Ты, пэўна, бачыла іх на плантацыях гераічнай Кубы і трапічнай Індыі, у пясках Егіпта і на палях братняга Кітая. Сусветную славу заваяваў наш зямляк!

І ўсё ж, Вясна, для мінскіх трактарабудаўнікоў ты не тая, што была летась. Зусім нядаўна прайшла дзяржаўныя выпрабаванні іх новая машына — больш магутная, больш эканамічная, больш дасканалая. Неўзабаве яе з радасцю сустрэне хлебароб.

Скажы ёй, Вясна: «Шчаслівай дарогі!»

А. КУЛАКОЎСКІ

ПОСТУП

Прыпазнілася ў гэтым годзе вясна, нешта занадта доўга зіма не хацела саступаць ёй свайго месца. Але ўсё ж памацнелі вясеннія подыхі, пайшлі цёплыя дажджы, снег усюды размяк і стаў сплываць бурнымі, імклівымі ручаямі. Бадай што не будзе ўжо больш упарціцца зіма, вясна трывала ўваходзіць у свае правы. Але не мала каштоўнага часу ўжо страчана.

«Вясенні дзень — год корміць», — гаворыць народная прымаўка. Пачынаюцца палявыя работы, іх трэба праводзіць у вельмі сціслыя тэрміны. Зімні сакавік стварыў даволі складаныя ўмовы для працаўнікоў сельскай гаспадаркі. Цяперашні вясенні дзень павінен быць вельмі плённы, таму што сяўбу не адкладзеш.

Не гледзячы на гэтыя цяжкасці, усе калгасы і саўгасы рэспублікі з вялікай упэўненасцю і цвёрдай надзеяй сустрэлі вясну чацвёртага года сямігодкі. Сакавік, хаця і быў халодны па надвор'і, прынёс многа цеплыні і натхнення ўсім калгаснікам і рабочым саўгасаў, усяму нашаму народу. Гістарычныя рашэнні сакавіцкага Пленума ЦК КПСС адкрылі новыя перспектывы ў развіцці сельскай гаспадаркі, намнога павялічылі магчымасць узняць ураджайнасць палёў і прадукцыйнасць калгасна-саўгаснага статка.

Два вельмі важныя фактары вызначаюць цяпер стыль і напрамак работы працаўнікоў сельскай гаспадаркі Беларусі. Першае — гэта актыўная інтэнсіфікацыя сельскай гаспадаркі, другое — правільнае і ўмелае ўжыванне прынцыпу матэрыяльнай зацікаўленасці калгаснікаў. Што гэта азначае? Усе калгасы і саўгасы рэспублікі пераходзяць у гэтым годзе на больш ураджайныя прапашныя культуры, рашуча адмаўляючыся ад «славутай» траваполънай сістэмы. Больш будуць сеяць кукурузы, цукровых буракоў ды розных бабовых. Што датычыць прынцыпу матэрыяльнай зацікаўленасці, то тут маецца на ўвазе гарантыйная дадатковая аплата натурай за звышпланавы ўраджай. Узяло, напрыклад, звяно абавязацельства вырасціць, скажам, трыста цэнтнераў буракоў з гектара. За сваю работу кожны член звяна атрымлівае працадні, але звыш таго ён можа атрымаць яшчэ не адзін цэнтнер буракоў, калі звяно вырасціць больш за трыста цэнтнераў з гектара. Праўленні калгасаў даюць у гэтым годзе такія гарантыі па ўсіх культурах.

Як першы фактар, так і другі з'яўляюцца вялікім стымулам для росту вытворчасці прадуктаў сельскай гаспадаркі, але ж яны і павялічваюць адказнасць кіраўнікоў і ўсіх спецыялістаў калгасаў і саўгасаў.

Прапашныя культуры — не трава. Яны могуць даць высокі ўраджай, адразу падняць гаспадарку, але і патрабуюць вялікай увагі да сябе. Тут усё павінна быць прадумана, улічана, узважана: і ўгнаенне глебы, і тэхнічнае абслугоўванне, і расстаноўка рабочай сілы, і шмат іншых мерапрыемстваў. Могуць стаць пустымі гарантыі дадатковай аплаты, калі праца будзе арганізавана дрэнна, калі глеба не атрымае належных угнаенняў.

Згодна пастановы Пленума цяпер усюды арганізоўваюцца тэрытарыяльныя вытворчыя ўпраўленні. З першых дзён яны актыўна бяруцца за работу, памагаюць калгасам і саўгасам найлепш арганізаваць увесь комплекс палявых работ, каб у новых умовах, пры больш працаёмкіх культурах дамагчыся значна большага ўраджаю, чым у мінулыя гады. Вядома, што тут патрэбны розум, гаспадарская руплівасць, ініцыятыва і нястомныя пошукі. Калі сапраўдныя гаспадары вырашылі адмовіцца ад траваполънай сістэмы і ў адпаведнасці са сваімі ўмовамі перайсці на прапашныя культуры, то яны ўжо даўно ва ўсіх дэталях прадумалі, што ім для гэтага трэба. Можна было б успомніць для прыкладу хаця б калгас «Кастрычнік» Хойніцкага раёна. Тут умела арганізавана вытворчасць аргана-мінеральных сумесей, ва ўсіх брыгадах рыхтуюцца торфагноевыя кампосты. Ужо даўно абмеркавана і вырашана, як лепш тут выкарыстаць зямлю, як змяніць структуру пасяўных плошчаў, ад якіх культур адмовіцца, як ад нізкаўраджайных, і якія ўвесці. У калгасе праводзіцца вялікая работа па ўдасканаленню гатункаў насення.

Пры актыўнай інтэнсіфікацыі вытворчасці ў гэтым калгасе, як і ў многіх іншых, на першы час можа не хапіць тэхнікі. Адразу ж не купіш усё, што трэба для поўнай механізаванай апрацоўкі працаёмкіх культур, ды і наша прамысловасць яшчэ пакуль што не можа даць усё неабходнае. Што тут робяць калгасныя кіраўнікі? Перш за ўсё яны стараюцца па-гаспадарску выкарыстаць усе тыя механізмы, якія ёсць у калгасе цяпер. Пушчаны ў ход усе рэзервы. Калі раней, можа, дзе і валяліся які плуг ці барана, забытыя ў брыгадзе ці звяне, то цяпер усё гэта прайшло праз майстэрню або кузню. Затым — само валоданне тэхнікай, у чые рукі яна аддаецца. Вельмі правільна заўважыў Мікіта Сяргеевіч Хрушчоў, што ў руках аднаго механізатара машына, як скрыпка ў руках Ойстраха, а ў другога яна паводзіць сябе зусім інакш. «Завядзе такі чалавек трактар, і хочацца крыкнуць: выключай, таму што нервы не вытрымліваюць».

Гэта мае на ўвазе праўленне калгаса «Кастрычнік». Падрыхтоўка кваліфікаваных механізатараў тут лічыцца адной з галоўных задач цяперашняй вясны. Разам з тым актыўна ўводзіцца комплексная механізацыя. У мінулым годзе механізатар Уладзімір Кот са сваім памочнікам Мікалаем Котам пры дапамозе комплекснай механізацыі вырасціў добры ўраджай кукурузы. На плошчы 148 гектараў сабрана па 856 цэнтнераў зялёнай масы з пачаткамі і на плошчы 60 гектараў па 43 цэнтнеры зерня з кожнага гектара. У гэтым годзе яны рыхтуюцца да таго, каб вырошчваць кукурузу на плошчы 270 гектараў, у тым ліку 90 гектараў на зерне. Цукровыя буракі яны будуць вырошчваць на 48 гектарах і маюць намер сабраць з кожнага гектара па 450 цэнтнераў.

Дарэчы тут успомніць і такога вядомага на ўсю нашу рэспубліку механізатара, як Уладзімір Жудро з саўгаса «Навасёлкі» Капаткевіцкага раёна.

Многа ў нас такіх майстроў сваёй справы як у паляводстве, так і ў жывёлагадоўлі. Многа ў нас такіх гаспадарак, як калгас «Кастрычнік». Харошыя весткі даходзяць да нас з калгасаў «Расія» Гродзенскага раёна, «Перамога» Лагойскага раёна, з магілёўскага «Камінтэрна», імя Гастэлы і іншых.

Калі мець на ўвазе нашы маякі ў жывёлагадоўлі, то нельга не назваць такіх самаадданых працаўнікоў, запявалаў сацыялістычнага спаборніцтва, як свінар — механізатар Аляксандр Даронька з саўгаса «Лоеўскі», які ўзяў абавязацельства адзін адкарміць у гэтым годзе 2 200 свіней сярэдняй вагой па 90—100 кілаграмаў кожная. Як не сказаць добрае слова і пра даярку Надзею Леўшунову з саўгаса «Хальч» Веткаўскага раёна, якая адна доіць 100 кароў і ўзяла абавязацельства надаіць у гэтым годзе 220 тон малака.

Гэта тыя людзі, прозвішчы якіх радасна вымаўляць. Калі думаеш пра іх, то заўсёды адчуваеш гонар за свой народ, за сваю партыю, якая ўсё больш і шырэй стварае ўмовы для росту такіх людзей. Іх жыццё і праца — гэта подзвіг, які з'яўляецца найлепшым прыкладам для многіх савецкіх людзей, у тым ліку і для нас, пісьменнікаў. Гэты яркі прыклад самаадданага служэння свайму народу павінен натхняць пісьменнікаў на стварэнне новых кніг аб героях нашай рэчаіснасці, аб нястомных працаўніках сельскай гаспадаркі.

Калі тут да месца хоць двума словамі паведаміць аб сваіх планах, то хацелася б сказаць, што ў гэтым годзе я маю намер яшчэ больш, як раней, бываць у калгасах, знаёміцца з людзьмі, зжывацца з імі, вывучаць іх душэўныя парывы і імкненні, каб потым напісаць пра іх аповесць. Імкненні такія не толькі ў мяне, а і ў многіх наших пісьменнікаў.

Гэтая вясна мае вялікія перспектывы, ясныя надзеі. Можа, яшчэ ніколі не было такой цвёрдай упэўненасці ў тым, што наша сельская гаспадарка рашуча ўзнімаецца, што з гэтага года ў нас стане значна больш хлеба, мяса, малака. Праўда, ёсць яшчэ многа цяжкасцей, ёсць і нямала недахопаў, недаравальных промахаў. Сумна неяк стала мне і крыўдна на асобных калгасных кіраўнікоў, калі даведаўся, што ў некаторых калгасах Брэстчыны не хапае кармоў.

Не ўтрымаешся ад абурэння, калі дачуешся і пра недапушчальную безгаспадарчасць у асобных калгасах, адсутнасць належнага планавання і разумнай ініцыятывы, пра факты ігнаравання тэхнікі. Напрыклад, у калгасе «Маладая гвардыя» Іванаўскага раёна трактарыст таварыш Міхнавец два гады вырошчваў кукурузу без затраты ручной працы. За сваю старанную работу ён амаль нічога не атрымаў на працадні за ўсе два гады. Таму ён кінуў свой трактар і пайшоў працаваць у кантору сувязі.

Або як можна дапусціць такое становішча, што ў многіх калгасах і саўгасах рэспублікі да гэтага часу не працуюць даільныя апараты. Дзяржава дала механізмы, каб аблягчыць цяжкую працу даярак. Механізмы гэтыя добрыя, яны маглі б намнога павысіць прадукцыйнасць працы, калі б іх умела выкарыстаць. Аднак, з-за нядбайства некаторых калгасных і саўгасных кіраўнікоў, гэтыя каштоўныя апараты часам валяюцца мёртвым грузам, а калгасныя дзяўчаты і жанчыны паранейшаму820 дояць кароў рукамі. У калгасах і саўгасах Брэсцкай вобласці ёсць больш двухсот даільных апаратаў, а працуе толькі восемдзесят.

Гэтыя недахопы і цяжкасці трэба настойліва пераадольваць. І яны, бясспрэчна, будуць пераадолены, ліквідаваны. Зарукай гэтаму — гарачы энтузіязм і невычэрпная энергія, з якімі працаўнікі сельскай гаспадаркі і ўвесь наш народ сустракаюць цяперашнюю вясну. Гістарычныя рашэнні сакавіцкага Пленума ЦК КПСС — жыватворная крыніца натхнення і ўпэўненасці ў перамозе. Пленум надаў многа свежасці і бадзёрасці гэтай вясне, залатой і вельмі адказнай пары вялікага змагання за поўны дастатак мяса, малака і іншых сельскагаспадарчых прадуктаў.

Успомнім...

Раніца 12 красавіка 1961 года для кожнага з нас пачыналася звычайнымі справамі — была серада. Мільёнамі дарог разыходзіліся будзённыя клопаты людзей. І раптам голас маскоўскага радыёдыктара, з вуснаў якога мы прывыклі чуць асабліва важныя паведамленні, уладарна ўварваўся ў свядомасць, у сэрца і запанаваў над усім, што напаўняла жыццё дагэтуль.

«Увага! Гаворыць Масква! Перадаём паведамленне ТАСС аб першым у свеце палёце чалавека ў касмічную прастору...»

Што было потым, наўрад ці трэба нагадваць: у кожнага яно ў памяці. Ды і ці знойдуцца словы, каб перадаць фарбы і гукі тых мінут і гадзін.

Пачынаўся, здавалася, звычайны будні дзень, а стаў ён святам розуму, адвагі, пераможнага наступу чалавека на законы і сілы прыроды.

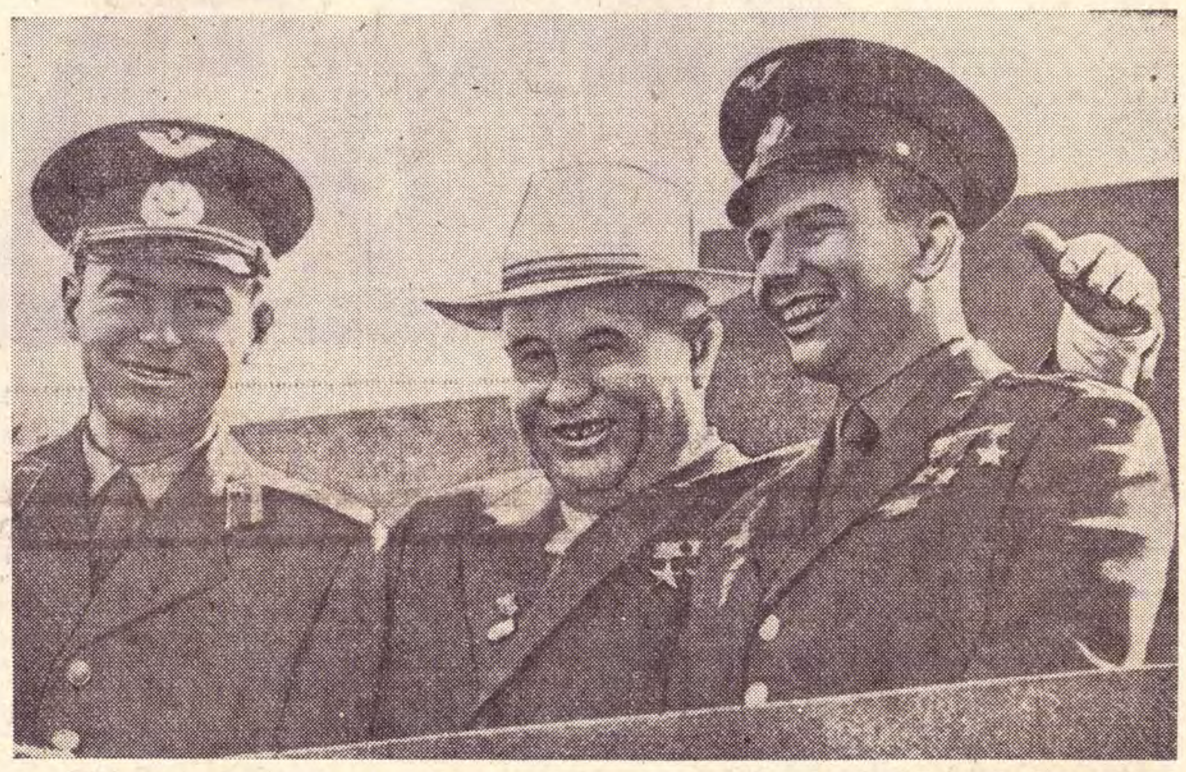
Стаў ён рубяжом новага веку—веку здзяйснення самай смелай мары.

Калі пра палёт Юрыя Гагарына дачуўся выдатны амерыканскі мастак Рокуэл Кент, ён сказаў: «Савецкія сябры. Ваш Юрый не толькі ваш, ён належыць усяму чалавецтву... Няхай чалавецтва ўшаноўвае дзень палёту Юрыя Гагарына як дзень усеагульнага міру. Гэты дзень трэба святкаваць па ўсёй зямлі з музыкай і танцамі, з песнямі і смехам, як сусветнае шчасце»...

Так, у імя міру і шчасця ўсёй планеты савецкі просты чалавек, камуніст пайшоў на подзвіг, якога яшчэ не здзяйсняў ніхто ў жыцці, адправіўся ў дарогу, не зведаную нікім. Чалавецтва зразумела цану і веліч яго бліскучага подзвігу. Імя Гагарына гучыць сёння на мовах усіх народаў свету як прыклад душэўнай прыгажосці, як сімвал веры ў рэальнасць самай смелай навуковай думкі.

Савецкія людзі з задавальненнем сустрэлі апублікаваны напярэдадні гадавіны гагарынскага палёту Указ Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР аб устанаўленні Дня касманаўтыкі, які штогодна будзе адзначацца 12 красавіка.

Пройдзе час. Невялікі пакуль што дзённік штурму касмічных вышынь стане шматтомным летапісам. І будуць у ім — абавязкова будуць! — старонкі пра палёты зямлян на іншыя планеты. Здзейсняцца словы першага

Масква, Красная плошча, 9 жніўня 1961 года. Нябеснымі братамі назваў М. С. Хрушчоў слаўных касманаўтаў Юрыя Гагарына і Германа Цітова.

Фота А. ГОСЦЕВА.

ШЛЯХ ДА ЗОРАК

касманаўта Юрыя Гагарына, якія ён сказаў журналістам на другі дзень пасля свайго палёту: надыйдзе час, калі людзі пачнуць адпраўляцца ў касмічнае падарожжа вакол Зямлі па пуцёўках прафсаюзаў... Цяпер нават цяжка ўявіць усё, чаго дасягне навука і тэхніка заўтрашняга дня.

Але ніколі ў гэтым шматтомным летапісу не сатруцца, не змеркнуць старонкі пра нашы дні, пра тых, хто першы пераадолеў сілу зямнога прыцяжэння.

Ніколі не згасне агністы след савецкіх касмічных караблёў «Усход-1» і «Усход-2» і не забудуцца імёны Юрыя Гагарына і Германа Цітова — піянераў зоркаплавання.

Маякам, запаленым у нашы гераічныя дні, свяціць вечна!

Адзначаючы першую гадавіну гераічнага гагарынскага палёту, савецкі народ ганарыцца тым, што яму належыць слава першаадкрывальніка касмічных шляхоў. Ганарыцца і добра ўсведамляе, чаму менавіта наша краіна адкрыла эру касманаўтыкі. Калі наш першы спадарожнік Зямлі ўзвіўся ў неба, у капіталістычным свеце побач з галасамі шчырага ці вымушанага захаплення гучалі і іншыя галасы. Той-сёй спрабаваў выдаць нашу перамогу за выпадковую ўдачу. Аднак калі за першай удачай без промаху пайшлі новыя і новыя, калі адна ракета выйшла на арбіту вакол Сонца, а другая данесла савецкі вымпел на Месяц, калі навука атрымала зробленыя з борта нашай аўтаматычнай міжпланетнай станцыі фотаздымкі нябачнага з Зямлі паўшар'я Месяца, калі адзін за адным пачалі ўзнімацца і класціся на зададзены курс касмічныя караблі,—хто мог усур'ёз вымаўляць і хто мог усур'ёз слухаць тыя наіўныя словы аб выпадковай удачы?!

Нашы спадарожнікі і касмічныя караблі выходзяць на зададзеную арбіту таму, што, як трапна і вобразна сказаў М. С. Хрушчоў, яны ўзнімаюцца з стартавай пляцоўкі сацыялізма. У гэтых перамогах увасабляюцца рашучыя перавагі савецкага ладу, які забяспечыў небывалы прастор для развіцця эканомікі, навукі, тэхнікі, для духоўнага росквіту чалавека. Той, хто здольны бачыць рэчы ў іх сувязях, не можа не зразумець, што авангардная роля Савецкага Саюза ў асваенні касмічных прастораў — гэта адно з выяўленняў яго авангарднай ролі ў сучасным развіцці чалавецтва.

«Толькі народ, натхнёны вялікай Праграмай пабудовы камунізма, кіруемы сваёй роднай Камуністычнай партыяй, здольны за такія кароткія тэрміны здзяйсняць подзвігі, аб якіх на працягу многіх стагоддзяў марылі лепшыя прадстаўнікі рускай і сусветнай навукі», — пісалі Цэнтральны Камітэт партыі і Савецкі ўрад у сваім Звароце да ўсіх, хто прымаў удзел у ажыццяўленні палёту касмічнага карабля «Усход-2».

Магутныя касмічныя ракеты, першакласнае тэхнічнае аснашчэнне спадарожнікаў і караблёў, дакладна разлічаная арбіта — гэта справа рук нашых выдатных інжынераў і тэхнікаў, вучоных і канструктараў, плён гераічнай працы рабочага класа, усіх савецкіх людзей. Цудоўны настрой нашых касманаўтаў у палёце — гэта акумуліраваны аптымізм нашага народа, яго вера і ўпэўненасць.

Касмічныя справы і планы Савецкай краіны звязаны з самымі гуманнымі мэтамі, прасякнуты ідэямі міру і прагрэсу. Мы з ахвотай дзелімся сваімі дасягненнямі ў гэтай галіне з іншымі народамі і прапануем Злучаным Штатам Амерыкі аб'яднаць навуковыя, тэхнічныя і матэрыяльныя намаганні абедзвюх краін у інтарэсах хутчэйшага пранікнення ў таямніцы Сусвету. Што можа больш ярка засведчыць мірную палітыку савецкага народа, чым гэтае выяўленне яго добрай волі. Хоць Злучаным Штатам у апошні час і ўдалося вывесці спадарожнік з чалавекам на борце на арбітральны палёт, аднак ні для каго не сакрэт, што яны намнога адстаюць у галіне касманаўтыкі ад Савецкага Саюза.

Зара касмічнай эры ўзыйшла над Зямлёю. За першымі разведчыкамі нябесных вышынь пойдуць новыя і новыя энтузіясты. Пойдуць далей, пракладуць новыя маршруты, зробяць новыя адкрыцці. Геній чалавека, праца яго мацней за стыхійныя сілы прыроды. Няхай жа нішто не перашкаджае чалавеку сцвярджаць сваю веліч!

Дзень касманаўтыкі

МАСКВА, 12 красавіка. (ТАСС). Гадавіну падзеі сусветна-гістарычнага значэння — першага палёту чалавека ў касмічную прастору — адзначае сёння наша краіна. У гэты дзень працоўныя сталіцы — прадстаўнікі заводаў і фабрык, устаноў, вышэйшых навучальных устаноў, навукова-даследчых інстытутаў, Савецкай Арміі і Ваенна-Марскога Флоту прыйшлі ў Крамлёўскі Палац з'ездаў на сход, прысвечаны першай гадавіне палёту савецкага чалавека ў космас.

Прысутныя гарачымі апладысментамі сустрэлі з'яўленне ў прэзідыуме кіраўнікоў Камуністычнай партыі і Савецкага ўрада, герояў-касманаўтаў, вядучых савецкіх вучоных, канструктараў, рабочых.

Сход адкрыў уступным словам старшыня выканкома Массавета Н. А. Дыгай.

З прамовамі выступілі прэзідэнт Акадэміі навук СССР М. У. Келдыш, брыгадзір слесараў Першага дзяржаўнага падшыпнікавага завода А. В. Віктараў, член-карэспандэнт Акадэміі навук СССР С. Н. Вярноў.

Сустрэты авацыяй, з прамовай да прысутных звярнуўся лётчык-касманаўт СССР Герой Савецкага Саюза Юрый Аляксеевіч Гагарын.

ТЫДЗЕНЬ ВЫЯЎЛЕНЧАГА МАСТАЦТВА

З 15 па 22 красавіка ў Беларусі будзе праведзены Тыдзень выяўленчага мастацтва. Наш карэспандэнт пабываў у Саюзе мастакоў, дзе гутарыў са старшынёй праўлення В. Цвіркам аб тым, як ідзе падрыхтоўка да гэтага свята.

— Тыдзень выяўленчага мастацтва, — сказаў В. Цвірка, — супадае са знамянальнай датай, калі ўся наша краіна адзначыць дзень памяці Ул. І. Леніна, а мастакі яшчэ адну дату — 44-ю гадавіну падпісання вялікім правадыром рэвалюцыі плана манументальнай прапаганды. Таму нашы жывапісцы, скульптары, графікі з асаблівым уздымам рыхтуюцца да свята беларускага выяўленчага мастацтва. Урачыстае адкрыццё Тыдня намечана на 15 красавіка, але неафіцыйна ён пачаўся ўжо. У Мінскім акруговым Доме афіцэраў гэтымі днямі адкрылася выстаўка самадзейных мастакоў-пагранічнікаў. Нашы вопытныя майстры сустрэнуцца з самадзейнымі аўтарамі, абмяркуюць іх творы.

— Якія мастацкія выстаўкі арганізоўваюцца ў Мінску?

— Наш калектыў мастакоў вялікую ўвагу ўдзяляе эстэтычнаму выхаванню працоўных. Мы хочам, каб савецкія людзі не толькі добра апраналіся, павышалі свой дабрабыт, але і з мастацкім густам афармлялі свае кватэры. Шырэй прапагандаваць мастацкія карціны, нацюрморты, дэкаратыўна-керамічныя вырабы — вось да чаго імкнецца Саюз мастакоў у сваёй дзейнасці.

Цікавая выстаўка эстампа адкрыецца ў фае кінатэатра «Беларусь». Графічныя творы, якія будуць экспанавацца на гэтай выстаўцы, разлічаны на мастацкае ўпрыгожанне кватэр працоўных. З мэтай прапаганды беларускага эстампа ў кінатэатры будзе разыграна мастацкая латарэя. Уладальнікі шчаслівых латарэйных білетаў выйграюць наборы эстампаў. Тут жа наведвальнікі кінатэатра «Беларусь» змогуць набыць графічныя творы, якія ім спадабаюцца.

У кінатэатры «Мір» арганізуецца выстаўка мастацкай сатыры, а на трактарным заводзе — выстаўка беларускіх графікаў Л. Лейтмана, А. Тычыны, А. Волкава, С. Геруса.

Скульптары З. Азгур, А. Глебаў, С. Селіханаў сустрэнуцца з аматарамі мастацтва непасрэдна ў сваіх майстэрнях. Яны раскажуць аб тым, як працуюць над творамі, падзеляцца задумамі і планамі на будучае.

На пытанне, як будзе праводзіцца Тыдзень выяўленчага мастацтва ў іншых гарадах рэспублікі, В. Цвірка адказаў:

— Мастацкія выстаўкі адкрыюцца ў Брэсце, Гродна, Віцебску, Гомелі. Мастакі У. Сакалоў і М. Тарасенка пабываюць у пагранічнікаў. З сабой яны прывязуць творы сваіх таварышаў і пазнаёмяць воінаў з іх творчасцю. Мастакі дапамогуць пагранічнікам афармляць да свята 1 Мая ленінскія пакоі, напішуць плакаты і транспаранты.

— Тыдзень выяўленчага мастацтва, — заявіў В. Цвірка, — павінен прайсці цікава і арганізавана. Ён, несумненна, прынясе многа карыснага як мастакам, так і працоўным рэспублікі.

ДУША ЧАЛАВЕКА ПРАЦЫ

Тэма стваральнай працы — адна з важнейшых тэм беларускага выяўленчага мастацтва. Паказаць на жывапісных палотнах або ў скульптурных работах вобразы перадавых працаўнікоў нашай эпохі — гэта адказная і высакародная задача для кожнага маладога ці больш вопытнага майстра пэндзля і разца.

Да рабочай тэматыкі, да паказу нашых гераічных будняў часта звяртаецца ў сваёй творчасці малады беларускі мастак М. Данцыг. У яго палотнах ярка выяўлены дакументальны пачатак, ...кам, тэмпераменту. Іменна так выканаваны ім адна з апошніх работ «Растуць новыя кварталы» і эцюды «Салігорскі цыкл», створаныя ў выніку творчай камандзіроўкі мастака на будаўніцтва гіганта хімічнай прамысловасці рэспублікі.

Тэма працы патрабуе, каб нашы мастакі добра ведалі сённяшняе жыццё, умелі па-сапраўднаму, глыбока раскрыць характары людзей — будаўнікоў камуністычнага грамадства. І вось тут некаторыя жывапісцы і скульптары церпяць няўдачы.

Н. Воранаў — не навічок у выяўленчым мастацтве. Калі меркаваць па яго папярэдніх тэматычных карцінах, ён валодае жывапісным талентам, тонкім адчуваннем колеру. Добрым жывапісцам паказаў сябе Н. Воранаў і ў апошнім вялікім творы «Шахтабудаўнікі Беларусі». Але раскрыць да канца важную тэму нараджэння новага атрада рабочага класа ў рэспубліцы мастаку, на жаль, не ўдалося. Беларускія шахцёры ў яго карціне не маюць канкрэтных, прыкметных рыс, дзеянні іх ці не матываваны, ці зусім незразумелы гледачу.

Альбо вазьміце скульптурную работу Л. Гумілеўскага «Салігорск». Аўтар задаўся мэтай стварыць у дэкаратыўна-манументальным плане сімвалічны вобраз буйнейшай новабудоўлі Беларусі. Для гэтага ён паказаў маладога шахцёра з адбойным малатком каля вялікай глыбы пароды, з якой ён нібы вырастае і якая яму служыць своеасаблівым п'едэсталам.

Гэтая скульптура робіць нейкае дзіўнае ўражанне. У шахцёра шырокія грудзі, моцныя мускулы. Але ў фігуры не адчуваецца працоўнага напружання. Чалавек проста пазіруе. Л. Гумілеўскі падышоў да тэмы неяк збоку, пасіўна-сузіральна. І таму пластычнае вырашэнне характару савецкага рабочага ў скульптуры па сутнасці не ажыццёўлена.

Малады жывапісец М. Савіцкі ў адной з апошніх сваіх карцін «Сацабавязацельства», прысвечанай працоўным будням заводскага калектыву, спрабуе вырашыць традыцыйную ў некаторай меры тэму па-новаму. Ён паказвае момант, калі рабочыя ў цэху адзін за адным падыходзяць да стала, каб замацаваць сваімі подпісамі новае сацыялістычнае абавязацельства. Аўтар звяртаецца да абагуленых мастацкіх форм, робіць сілуэты людзей рэзка акрэсленымі. Аднак, карціна М. Савіцкага мае і недахопы. Твары рабочых на ёй малавыразныя і занадта агрубелыя, а ў позах і рухах адчуваецца нейкая напружанасць і скаванасць. Не задавальняе таксама і каларыт карціны, дзе пераважае цьмяны сіне-стальны колер, які не можа на поўную сілу адлюстраваць урачыстасць моманту.

Тэма працы вельмі ёмістая і шматгранная. Яе можна і трэба вырашаць па-рознаму. Але важна адно, каб у цэнтры ўвагі мастака заўсёды знаходзіўся чалавек з яго справамі, думкамі і перажываннямі. Пры гэтым зусім не абавязкова паказваць на карціне стваральнікаў матэрыяльных даброт на самым галоўным месцы і буйным планам. Патрэбна пераканаўча перадаваць атмасферу працы, а таксама вынікі яе.

Вось чаму хочацца спыніцца на вельмі арыгінальнай па сваёй задуме і ўвасабленню карціне «Брыгада працуе» А. Пракапенкі, якая экспанiравалася летась на выстаўцы пад назвай «Людзі калгасных палёў». Твор гэты прысвячаецца працаўнікам нашай вёскі, хоць іх самых непасрэдна на карціне мы не бачым.

...Летні сонечны дзень. Каля тонкіх ствалаў бярозак стаяць запыленыя калгасныя машыны, на гэтых дрэвах вісіць іх рознае адзенне. За бярозамі — бязмежныя прасторы свежа ўзаранай зямлі, а дзесьці ля самага гарызонта трактары яшчэ працягваюць работу. Мы бачым, удыхаем у сябе водар гэтай тлустай чорнай зямлі, і нам становіцца радасна за самаадданую працу людзей, якія працуюць весела, з запалам. Аўтарскаму прыўзнятаму тону карціны адпавядае і мажорнае каларовае вырашэнне.

«Брыгада працуе» — добры прыклад таго, як мастак вырашае тэму не ілюстрацыйна, а па-мастацку выразна, яркімі жывапіснымі сродкамі. Савецкі рабочы — гэта чалавек з шырокім кругаглядам і вялікімі думкамі. Асаблівае значэнне набываюць цяпер у жывапісе партрэты перадавых рабочых-наватараў, герояў нашага часу. Працуючы ў партрэтным жанры, мастак павінен дабівацца таго, каб жыццёвая пераканальнасць і канкрэтнасць вобразаў спалучалася з дакладнасцю мастацкага выканання твора.

За апошні час нашы мастакі — С. Селіханаў, П. Белаусаў, С. Вакар, Н. Воранаў, І. Місько, В. Грос, Л. Лейтман і іншыя былі на Салігорскім калійным камбінаце, знаёміліся з новым беларускім горадам, з яго жыхарамі і ў выніку гэтага стварылі бюсты, жывапісныя партрэты шахтапраходчыкаў, брыгадзіраў, будаўнікоў камбіната.

Але чаго не хапае многім творам партрэтнага жанра? Перш за ўсё — абагульнення. Большасць аўтараў не ўзнімаецца вышэй першага ўражання ад убачанай натуры. А мастак павінен пранікнуць ва ўнутраны свет чалавека, прыкмеціць і адлюстраваць індывідуальныя рысы яго характару і такім чынам стварыць збіральны тып нашага героя-сучасніка. Увасобіць у партрэтах вобразы людзей-працаўнікоў нашай эпохі ва ўсёй шматграннасці і багацці іх духоўнага жыцця — вось задача савецкага мастацтва.

На веснавых выстаўках, прысвечаных Тыдню беларускага выяўленчага мастацтва, што наладжваюцца на многіх прадпрыемствах і ў кінатэатрах Мінска, Салігорска і абласных цэнтраў, працоўныя пазнаёмяцца з новымі карцінамі і кампазіцыямі на тэмы працоўнага жыцця рэспублікі, з партрэтамі герояў нашай сучаснасці. Шырокія масы гледачоў будуць меркаваць аб майстэрстве беларускіх мастакоў як добразычлівыя ценіцелі іх творчасці і ў той жа час як самыя патрабавальныя крытыкі.

І. ЭЛЕНТУХ.

Тут жыла Вера Харужая

У гарадскім пасёлку Целяханы ёсць людзі, якія добра ведаюць беларускую патрыётку Веру Харужую. Яны ўспамінаюць Веру, як мужную рэвалюцыянерку, чалавека вялікай душы, нязломнага духу.

Аляксандра Рыгораўна Патапенка, якая працуе цяпер у магазіне «Прамтавары», жыла ў 1939 і 1940 гадах па суседству з Верай Харужай. Дачка Харужай Аня, якой у той час было гадоў чатыры, амаль кожны дзень прыходзіла да іх гуляць. Заходзіла і Вера Харужая. Аляксандра Рыгораўна расказвае, што Вера Харужая многа была занята работай, чытала лекцыі на розных пытаннях, расказвала насельніцтву аб новым жыцці, аб светлай будучыні народа.

Вера Харужая мела цесную сувязь з моладдзю, арганізоўвала выступленні мастацкай самадзейнасці. Аб гэтым сведчыць і мемарыяльная дошка, устаноўленая на будынку Целяханскага Дома культуры: «Тут у 1939 — 1940 гадах выступала перад насельніцтвам палымяная патрыётка, інструктар Целяханскага райкома КПБ, Герой Савецкага Саюза Вера Захараўна Харужая».

У Целяханскі Дом культуры прыходзяць пісьмы з Масквы, ад сям'і Веры Харужай. Дачка беларускай рэвалюцыянеркі Аня жыве ў Маскве. Там жыве і вучыцца сын Харужай Сяргей, а таксама брат Васіль Харужы. Калектыў работнікаў Дома культуры нядаўна напісаў у Маскву пісьмо сваім беларускім сябрам. У адказ сям'я рэвалюцыянеркі прыслала пасылку, у якой гаворыцца: «Сям'я Веры Захараўны Харужай сардэчна дзякуе калектыву Целяханскага Дома культуры за памяць і добрыя пажаданні!.. Заўсёды рады Вашым пісьмам».

ФІЛЬМЫ АБ САВЕЦКІХ КАСМАНАЎТАХ

На многіх гарадскіх і сельскіх кінаўстаноўках рэспублікі арганізаваны шырокі паказ хранікальна-дакументальных і навукова-папулярных кінафільмаў аб дасягненнях Савецкай краіны ў асваенні космасу — «Дарога да зор», «Першы рэйс да зор», «Чалавек вярнуўся з космасу», «Зноў да зор», «Масква сустракае касманаўта-2», «Прага сустракае Гагарына» і інш.

На экранах рэспублікі дэманструюцца таксама мастацкія кінакарціны — «Чалавек з планеты Зямля», «Неба кліча», «Самыя першыя».

З вялікай цікавасцю глядзіцца паўнаметражны хранікальна-дакументальны фільм «Вялікае прадбачанне» аб жыцці і навуковай дзейнасці геніяльнага рускага вучонага К. Цыялкоўскага.

Вясеннія клопаты...

Для лабаранткі Дзяржаўнай кантрольна-насеннай лабараторыі Мінскага раёна Валянціны Давыдовіч клопаты, прынесеныя вясной, — самыя прыемныя. З усіх калгасаў і саўгасаў раёна прыязджаюць зараз да яе пасланцы. Як насенне? Ці дасць дружныя ўсходы сакавіты лубін, бахматы ячмень, вусатая пшаніца? Ці парадуе кінутае ў глебу заласцістае зерне кукурузы?

Вельмі рада Валя, калі лабараторны аналіз сведчыць:

— Так! Сейце, людзі! Чакайце багатага ўраджаю!

Неўзабаве будуць зняты рыштаванні, і вялізныя роспісы сцен у актавай зале Мінскага тэхналагічнага інстытута імя Кірава з'явяцца перад вачыма гледачоў. Аўтары роспісаў — мастакі-манументалісты Уладзімір Стальмашонак (на здымку справа) і Гаўрыіл Вашчанка паставілі перад сабою складаную задачу — у трох вялізных кампазіцыях адлюстраваць тэмы чалавека і прыроды, навукі, тэхнікі, хіміі. Задума знаходзіць цікавае мастацкае вырашэнне. Аўтары выбралі тэхніку сграфіто, і работа іх, бадай, адзіны манументальны роспіс такога роду ў практыцы беларускага мастацтва.

НОВЫЯ ЭКСПАЗІЦЫІ

У Дзяржаўным мастацкім музеі БССР сабраны, захоўваюцца і выстаўлены ў экспазіцыях шматлікія творы беларускага жывапісу, скульптуры, графікі. У дні Тыдня выяўленчага мастацтва музей будзе адыгрываць бадай што асноўную ролю прапагандыста творчасці нашых мастакоў сярод шырокіх мас працоўных.

Аднаўляецца экспазіцыя аддзела беларускага савецкага мастацтва. Яна будзе папоўнена лепшымі творамі нашых майстроў, якія экспанаваліся на Усесаюзнай мастацкай выстаўцы 1961 года ў Маскве. Наведвальнікі музея змогуць упершыню пазнаёміцца з такімі новымі палотнамі, як «Шахтабудаўнікі Беларусі» Н. Воранава, «Сацабавязацельства» М. Савіцкага, «Партрэт калгасніцы» П. Крохалева, «Мост» М. Данцыга і інш.

На галерэі ў музеі размесціцца вясенняя выстаўка твораў беларускага жывапісу, створаных пасля XXII з'езда КПСС. Яны адлюстроўваюць вобразы нашых сучаснікаў, індустрыяльныя пейзажы беларускіх новабудоўляў, пейзажы роднай прыроды. У памяшканні музея адбудуцца сустрэчы беларускіх мастакоў з наведвальнікамі.

Па вопыту мінулага года на адкрытым паветры ля самага пад'езда музея арганізуецца выстаўка скульптуры.

Рыхтуючыся да Тыдня, калектыў музея зрабіў добрае пачынанне ў прапагандзе творчасці беларускага мастацтва сярод аддаленых населеных пунктаў рэспублікі. Быў спецыяльна абсталяваны вагон-клуб, які пачаў курсіраваць на чыгуначнай лініі Мінск — Орша. У мастацкую экспазіцыю вагон-клуба ўвайшлі такія творы, як «У беларускіх балотах» і «На будаўніцтве Іркуцкай ГЭС» І. Стасевіча, «Ленін перад Кастрычнікам» А. Шыбнёва, партрэты знатных людзей рэспублікі, напісаныя П. РамаНоўскім, З. Паўлоўскім і іншымі мастакамі, пейзажы «У пачатку кастрычніка» Г. Азгур, «Вясна» М. Данцыга, пейзажныя работы В. Дарашэвіча, В. Савіцкага і іншых.

Супрацоўнікі музея Г. Кароль і Т. Карповіч, якія разам з вагонам-клубам выехалі на лінейныя станцыі Беларускай чыгункі, прачытаюць лекцыі на тэму «Віды і жанры выяўленчага мастацтва», правядуць гутаркі аб творчасці нашых мастакоў.

Р. БАДЗІН.

Творчасць савецкіх пагранічнікаў

У Мінскім акруговым Доме афіцэраў адкрылася Усесаюзная перасоўная выстаўка самадзейнага выяўленчага і дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва савецкіх пагранічнікаў. На выстаўцы экспануецца 100 твораў жывапісу, графікі і дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва, якое адлюстроўвае службу, гераічныя подзвігі савецкіх воінаў пры ахове свяшчэнных рубяжоў нашай Радзімы.

На сюжэты з жыцця нашай рэспублікі напісана работа радавога Г. Галоўчанкі «Дэмабілізаваныя пагранічнікі на будоўлях сямігодкі» (масла) і работа сяржанта В. Лявонава «Холмскія вароты».

УСЁ БЛІЖЭЙ ДА ФІНІШУ

Маладыя віяланчалісты і скрыпачы — удзельнікі Другога Міжнароднага конкурсу імя Чайкоўскага ўступілі ў апошнюю, завяршальную стадыю творчага спаборніцтва.

11 красавіка пачаўся трэці фінальны тур у віяланчалістаў, у якім удзельнічаюць 12 мацнейшых музыкантаў свету. Першым выступіў з выкананнем канцэрта Шастаковіча аспірант Маскоўскай кансерваторыі В. Апарцаў. Пасля яго савецкую віяланчэльную школу на апошнім туры конкурсу адстайваюць саліст Маскоўскай філармоніі М. Хоміцар, аспірант Маскоўскай кансерваторыі М. Вілеруш, студэнтка трэцяга курса Маскоўскай кансерваторыі Н. Гутман, аспірантка той жа кансерваторыі Н. Шахоўская, а таксама артыст В. Фейгін.

На трэцім туры спаборніцтва паміж віяланчалістамі выступаюць Э. Рауціо (Фінляндыя), Ю. дэ Лемас (ФРГ), тры прадстаўнікі ЗША — Д. Дэйвіс, Т. Сакс і Л. Парнас, а таксама венгерскі віяланчаліст Л. Мезё.

У мінулую сераду закончыўся другі тур у скрыпачоў і былі падведзены вынікі. Па рашэнню журы да трэцяга тура дапушчаны 12 музыкантаў, якія прадстаўляюць пяць краін. Гэта Б. Хейген (Канада), Х. Судзукі (Японія), Э. Грач (СССР), Ш. Ашкеназі (Ізраіль), А. Мельнікаў (СССР), Б. Гутнікаў (СССР), П. Месіерыур (Чэхаславакія), А. Маркаў, В. Сяліцкі, Н. Бейліна, І. Бачкова (СССР) і Й. Кубо (Японія). Такім чынам усе сем савецкіх скрыпачоў — удзельнікаў конкурсу выйшлі ў фінал, які пачынаецца 13 красавіка.

Падзеі. Факты. Навіны

□ Споўнілася 50 год з дня нараджэння намесніка дырэктара Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору і загадчыка сектара этнаграфіі Акадэміі навук БССР кандыдата гістарычных навук А. Залескага. У сувязі з гэтым прэзідыум аддзялення грамадскіх навук, партыйны камітэт і групком АН БССР накіравалі яму віншаванне, у якім адзначаецца шматгадовая плённая праца вучонага і выказваецца пажаданне юбіляру далейшых поспехаў у распрацоўцы праблем беларускай этнаграфіі і грамадскай рабоце на карысць нашай Радзімы.

□ У Негарэльскай сельскай бібліятэцы Дзяржынскага раёна адбылася канферэнцыя чытачоў па раману «Вясеннія ліўні» Ул. Карпава.

У абмеркаванні рамана прынялі ўдзел старшыня пасялковага Савета А. Казлоў, лабарантка Л. Цітова, настаўніцы М. Чэх і К. Новаш, студэнтка А. Стэльмах. На абмеркаванні прысутнічаў пісьменнік Ул. Карпаў.

□ У рэспубліканскім Доме народнай творчасці пачаў работу пяцідзённы семінар метадыстаў дамоў народнай творчасці Беларусі.

У Дзяржаўным тэатры імя Я. Коласа адбылася прэм'ера па п'есе І. Штока «Ленінградскі праспект». У спектаклі заняты артысты А. Ільінскі, А. Трус, М. Бялінская, Н. Фёдарава, Л. Лічыніцар.

Паставіў спектакль рэжысёр Ю. Собалеў. Афармленне спектакля Я. Нікалаева.

Наш пазаштатны карэспандэнт С. Кохан зрабіў здымак сцэны са спектакля. У ролі Машы — Н. Фёдарава, Забродзіна — А. Трус.

Працягваем размову аб тэатральным мастацтве.

У сённяшнім нумары з артыкулам выступаюць драматургі А. Гутковіч і Ф. Казоўская.

Наступнае слова — рэжысёру Тэатра імя Якуба Коласа Б. Браганцаву.

АБ ТЫМ, ШТО ДАРАГОЕ

А. ГУТКОВІЧ, Ф. КАЗОЎСКАЯ

КАЛІ ТЭАТР, паказваючы сучаснае жыццё, кліча сваім мастацтвам гледачоў да лепшага, да светлых ідэалаў, людзі пакідаюць спектакль удзячныя і ўсхваляваныя. Вось чаму вельмі важна выбіраць для пастаноўкі п'есы, сугучныя нашаму часу, п'есы, якія адпавядаюць патрабаванням сённяшняга дня.

На адной з канферэнцый гледачоў малады рабочы, звяртаючыся да творчых работнікаў тэатра, сказаў: «Толькі паказвайце тое, што дарагое людзям, што патрэбна ім». У гэтых словах гучала просьба, настойлівая і патрабавальная.

Але выбраць п'есу — гэтага яшчэ мала. Тут мы цалкам падзяляем думкі дырэктара Брэсцкага тэатра імя ЛКСМБ Л. Валчэцкага, выказаныя ім у папярэднім нумары газеты «Літаратура і мастацтва».

Сапраўды, сцэнічны твор можа зажыць паўнакроўна, стаць пераканальным толькі тады, калі тэатр і, перш за ўсё, творца сцэнічнага жыцця — акцёр змогуць удыхнуць у яго «жыццё чалавечага духу».

Шмат год з поспехам ідзе на сцэне Тэатра імя ЛКСМБ спектакль «Брэсцкая крэпасць» К. Губарэвіча. Гэта тлумачыцца, перш за ўсё, тым, што спектакль прасякнуты пафасам сучаснасці. Калі глядзіш гэты на дзіва палымяны, усхваляваны твор, здаецца, жыццё кожнага героя — гэта жыццё кожнага з акцёраў, якія прымаюць у спектаклі ўдзел. Здаецца, гэта яны, хто цяпер на сцэне, вытрымлівалі шалёны націск ворага, цярпелі страшэнныя пакуты за шчасце сваёй Радзімы, смуткавалі і гаравалі па блізкіх.

Высокае майстэрства вызначае лепшыя работы купалаўцаў. Амаль паўтара дзесяцігоддзі назад бачылі мы спектакль «Канстанцін Заслонаў». Але і цяпер застаецца свежым адчуванне надзвычай чыстай, трапяткой, адухоўленай творчасці людзей.

На жаль, у практыцы таленавітага купалаўскага калектыву бываюць выпадкі, калі ён не ўзнімаецца да ўзроўню п'есы, і таму спектакль, які мог бы хваляваць гледача, не кранае яго сэрца. Хіба можна, скажам, назваць дробнатэмнымі п'есы «Вось я іду» Р. Бярозкі, «Выбух» І. Дварэцкага, «Гаспадар» І. Собалева, пастаўленыя тэатрам у апошні час? А якім холадам, якой абыякавасцю павявала, напрыклад, ад спектакля «Выбух»! Або вазьміце «Гаспадара»... Калі глядзіш гэтую п'есу ў купалаўцаў, яна выглядае вельмі пасрэднай і нязначнай. Але вось давялося ўбачыць яе на сцэне МХАТ'а. І што ж? П'еса, аказваецца, гучыць, спектакль глядзіцца, радуюць цудоўныя акцёрскія ўдачы і, перш за ўсё, выканаўца ролі Лінькова — Б. Ліванаў.

Ліньков у выкананні Б. Ліванава паўстае перад гледачом гэткай глыбай, складанай, супярэчлівай натурай. У выкананні ж Ул. Дзядзюшкі ён — аднастайны, крыклівы калгасны старшыня.

Ул. Дзядзюшка — яркі, сакавіты талент. Успомніце, як ён выдатна іграе ў неўміручай купалаўскай «Паўлінцы»! Аднак, калі бачыш акцёра ў «Гаспадары», проста не пазнаеш яго. І не зразумела, ці роля Лінькова зусім не ў магчымасцях акцёра, ці ён не здолеў зразумець і раскрыць складаны супярэчлівы характар калгаснага важака, які ўсяго сябе аддае грамадскай справе, але перастаў разумець патрэбы часу.

Вядома, Ул. Дзядзюшка, як заўсёды, арганічны і па-бытавому праўдзівы. Але гэтага мала. Вобраз патрабуе, каб акцёр адчуў вялікае, яркае і эмацыянальнае ўнутранае жыццё героя. На сцэне купалаўцаў мы гэтага не ўбачылі. Не ўбачылі і таго, што потым адкрылася нам на мхатаўскай сцэне: шчырага, глыбокага пранікнення ўсіх удзельнікаў спектакля ў праблемы, пастаўленыя п'есай І. Собалева. У купалаўцаў не было глыбіні псіхалагічнай распрацоўкі вобразаў, сапраўднай палымянасці, усхваляванасці. Акцёры, здаецца, **гуляюць** у жыццё, а не жывуць ім, **гавораць** пра жыццё, але мала **думаюць** пра яго. Вось гэта і помсціць творчаму калектыву. Не ўзрушыўшы гледача гарачай усхваляванасцю свайго сэрца, не атрымаеш водгуку і ў яго сэрцы.

Не можа быць і не будзе поспеху ў тэатры, калі ў акцёраў няма грамадзянскай зацікаўленасці ў тым, што адбываецца на сцэне і ў жыцці, калі ў іх адсутнічае палымянае жаданне напоўніць спектакль думкамі і пачуццямі сучасніка, сказаць яму нешта важнае і неабходнае.

Гэтая думка, мы пераканаты, павінна быць і для крытыкі галоўным крытэрыем у прызнанні ці адмаўленні п'есы і спектакля. Вядома, пытанне аб мастацкім увасабленні ідэйнай задачы па-ранейшаму застаецца на першым плане.

У СУВЯЗІ З ГЭТЫМ хочацца выказаць свае адносіны да п'есы «Выгнанне блудніцы» І. Шамякіна і яе даволі багатай крытыкі.

Адразу скажам: мы не падзяляем пазіцый тых рэцэнзентаў і прамоўцаў, якія шчодра дарылі п'есе І. Шамякіна дзяжурныя дыфірамбы. Аднак, не заслугоўваючы нястрымнай ухвалы, гэтая п'еса мае права на існаванне, перш за ўсё таму, што ў ёй ёсць жыццёвы змест і адчуваецца арганічная здольнасць пісьменніка бачыць з'явы так, як іх бачыць народ. Вось таму мы не згодны і з тымі, хто зусім не знаходзіць у п'есе нічога станоўчага, лічыць яе няўдачай драматурга.

Могуць сказаць, што добрая ідэйная задума ў гэтым драматычным творы не знайшла свайго ўвасаблення. На наш жа погляд, галоўная прычына рэзка адмоўнай крытыкі шамякінскай п'есы заключаецца ў вельмі суб'ектыўным яе прачытанні.

У п'есе, як і ў кожным творы мастацтва, павінна быць любімая, асабліва дарагая аўтару думка. Яна і з'яўляецца ідэйным зернем твора, складае яго пафас. І крытык можа садзейнічаць удасканаленню твора толькі тады, калі ў сваім аналізе, заўвагах і парадах ён зыходзіць з аўтарскай задумы, з матэрыялу твора. Калі ж ён аналізуе п'есу праз прызму свайго бачання жыцця і светаўспрыняцця, не абапіраючыся на тыя сітуацыі, якія ёсць у п'есе, а зыходзячы з суб'ектыўных палажэнняў і меркаванняў, ад п'есы, вядомая справа, нічога не застанецца.

Нам здаецца, што асновай для п'есы «Выгнанне блудніцы» з'явіліся вось якія аўтарскія назіранні: ёсць у нас пэўная катэгорыя людзей, якія, атрымліваючы ў гатовым выглядзе плён народнай працы, не лічаць, што за гэта трэба плаціць сваёй работай. Эгаісты і паразіты па натуры, яны не вераць у чысціню чалавечых думак і пачуццяў. Не ведаючы чалавечнасці і гуманнасці, яны дзеля задавальнення сваіх эгаістычных інтарэсаў здольны, не вагаючыся, растаптаць усё святое, пакрыўдзіць, зрабіць няшчасным другога, абы «нажэрціся самім».

Такі чалавечы тып у п'есе І. Шамякіна ўвасабляе Яўгенія Любамiраўна. Гавораць, што гэта занадта простаралінейны характар. Мы ж асабіста лічым, што сярод людзей тыпу Яўгеніі Любамiраўны ёсць і такія, унутраны змест якіх ясны адразу. Гэтыя людзі пераканаты, што ўсе на свеце такія ж, як яны, і таму не хаваюць сябе. Зыходзячы з гэтага, мы лічым заканамернымі і тыя мастацкія сродкі, якімі карыстаўся драматург пры адлюстраванні характару Яўгеніі Любамiраўны.

Панская пагарда і высакамернасць, драпежніцкі эгаізм людзей падобнага тыпу, глыбока варожыя, больш таго, ненавісныя народу. І вось такі пратэст простых савецкіх працаўнікоў супраць эгаістычных, халодных пустацветаў быў прыкмечаны і асэнсаваны аўтарам.

Між тым, Р. Бярозкін у артыкуле «А які ж ён станоўчы?..» («Літаратура і мастацтва», № 16 за 1962 г.) лічыць, што «быў у таленавітага цікавага раманіста пахвальны намер сцвердзіць народжаную нашым жыццём ідэю чалавечай блізкасці і чалавечага яднання, думку аб тым, што людзі ў нашым грамадстве добра разумеюць адзін аднаго і дапамагаюць адзін аднаму ў цяжкасцях, у бядзе». На наш погляд, не было ў аўтара гэтага намеру, не хваляваўся ён ідэяй «чалавечай блізкасці і чалавечага яднання», калі пісаў сваю п'есу. Зыходзячы са свайго асабістага разумення ідэйнай задумы твора, крытык, адпаведна, па-свойму бачыць і сітуацыі п'есы, і паводзіны герояў, і матывы іх учынкаў. На яго думку,

Вясна, вясна...

Ох, Вясна, Вясна... Так і хочацца сказаць разам з паэтам: «І хто цябе прыдумаў!» І якраз тады, калі набліжаецца в-я-с-е-н-н-я-я студэнцкая сесія!

Даруй, Вясна! Мы пажартавалі. І гэтыя дзяўчаты зусім-зусім на цябе не злуюцца! Наадварот! Яны рады, яны шчаслівыя, яны бесклапотныя — настолькі, наколькі можа быць бесклапотнай маладосць!

Маладосць... Гэта лепшы твой сябар, Вясна! Зірні на здымак. Хіба яшчэ якой парой можна вось так, забыўшыся на канспекты і кнігі, пасядзець на лаўцы? І дарма, што ты яшчэ не паспела накінуць на дрэвы зялёны ўбор: дзяўчаты гэтага не заўважаюць...

Не будзем спрачацца і аб тым, якія думкі зараз у гэтых дзяўчатак. Мы ведаем з табой, што сярод іх ёсць і думкі аб каханні...

Сярод кніг

А ЦІ ВАРТА БЫЛО...

Раман САБАЛЕНКА

КАЛІ я бяру новую кнігу, перад тым, як пачаць чытаць яе, абавязкова пагляджу на апошнюю старонку: якім тыражом яна выдадзена? Калі тыраж вялікі, значыць, работнікі выдавецтва, а больш за ўсё кнігагандлю, яе ўпадабалі і як бы сказалі чытачу: бяры яе і чытай, кніга вартая тваёй увагі, яна табе паможа многае зразумець у жыцці, палюбіць ці знелюбіць; прачытаўшы яе, ты падымешся яшчэ на адну прыступку вышэй у сваім інтэлектуальным і эмацыянальным развіцці.

І от у мяне ў руках аповесць Натана Палянскага «Удалечыні ад Радзімы», выдадзеная нашым Дзяржаўным выдавецтвам больш чым салідным для рэспублікі, 60-тысячным тыражом, (Заўважым дарэчы, што звычайна нашы творы, нават найлепшыя, не пераступаюць рубяжа дзесяці тысяч экземпляраў).

У кароценькай анатацыі да кнігі паведамляецца: «У аповесці «Удалечыні ад Радзімы» адлюстраваны падзеі апошніх дзён Вялікай Айчыннай вайны і першых дзён міру. Аўтар, удзельнік гэтых падзей, расказвае пра самаадданую працу савецкіх урачоў, што выратоўваюць жыццё людзей многіх нацыянальнасцей Еўропы, людзей, якіх фашысцкія нелюдзі, не паспеўшы спаліць у печах Асвенціма, Майданека, заразілі цяжкімі хваробамі».

Такім чынам і тыраж, і анатацыйная рэкамендацыя як бы кажуць: прачытай, таварыш, гэтую кнігу, тут усё цікава, усё верагодна і праўдзіва: самі падзеі, вобразы не выдуманы, іх аўтар спісаў з тых, з кім яму давялося працаваць, змагацца і перамагаць нягоды і пошасці.

Пра Вялікую Айчынную вайну напісана нямала кніг, і кожная з іх (я маю на ўвазе добрыя) адкрывае нейкую новую старонку гераізму савецкага чалавека. Думалася і хацелася, каб і аповесць Н. Палянскага стала такой цікавай старонкай, тым больш, што выдавецтва і аўтар дэкларавалі ў анатацыі расказаць пра людзей гуманнай, чалавечнай прафесіі — пра работнікаў медыцыны, якія скальпелем, а часам і зброяй змагаліся за чалавечае жыццё.

Усё, вядома, магло быць: магла быць добрая аповесць з поўна і выразна выпісанымі характарамі, з захапляючым сюжэтам, з яркімі карцінамі. Але адна справа — добрыя намеры аўтара і зусім другая — ажыццяўленне.

Для характарыстыкі аповесці звернемся да вобразаў яе. Вось адзін з галоўных персанажаў твора — старшая медыцынская сястра Ніна Былінка. Мы даведваемся, што яна родам з Полачаны, што фашысцкія каты замучылі яе бацьку. Зразумела, чаму Ніна вельмі балюча перажывае кожнае паведамленне пра зверствы фашыстаў. Вось яна разгарнула «Праўду», каб пачытаць хворым. І зноў паведамленне пра лагер смерці непадалёк ад польскага гарадка Асвенціма, пра газавыя камеры, пра сабак-людаедаў, пра абажуры з чалавечай скуры, вытворчасць якіх наладзілі фашысты. Стары салдат Тарасаў адвярнуўся да сцяны, і Ніна думала, што ён заплакаў. На вайне ў яго загінулі два сыны. Але праз момант салдат адвярнуўся і Ніна ўгледзела ў яго ных вачах гнеў. Тарасаў сказаў:

— Чытаў я кнігу пра Уленшпігеля. Ёсць у той кнізе такое: «Попел Клааса стукае ў маё сэрца».

Можа б пасля гэтага працытаванага выказвання і пачалася б цікавая гаворка, якая раскрыла б вобраз салдата і кінула нейкі цікавы штрых на вобраз Ніны, калі б не адчыніліся дзверы і парог не пераступіла санітарка Мотава, каб паведаміць старшай сястры загад начальніка шпіталя падпалкоўніка Церскіх з'явіцца да яго.

У кабінеце Ніна і чытач сустракаюцца з адным з галоўных персанажаў аповесці — начальнікам шпіталя, падпалкоўнікам Аляксандрам Піліпавічам Церскіх. Як толькі Ніна ўвайшла ў кабінет, падпалкоўніку кінулася ў вочы яе незадаволенасць нечым. Але кінулася і другое — гэтая дзяўчына вельмі і вельмі падобна да яго сына Васіля: такая ж хударлявая, стройная, нават паходка ў іх аднолькавая—таропкая і няроўная. Лагічна было спадзявацца, што падпалкоўнік нечым выкажа гэтую сваю замілаванасць чалавекам, нечым выявіць шчырасць да яго. Але як толькі Ніна запытала ў Церскіх, ці не прадбачыцца новая перадыслакацыя шпіталя, падпалкоўнік адказаў:

— Я аднойчы ўжо ўказваў вам, што пытаць начальніка пра такія рэчы вы не маеце права, гэта не па статуту.

Сказана гэта было спакойным, але тым больш непрыемным голасам, зазначае аўтар. Я прывёў гэту рэпліку для таго, каб паказаць, як прыходзіць у супярэчнасць тое, што гаворыць аўтар пра героя і тое, што і як гаворыць сам герой і тым самым раскрывае сябе самога. Па гэтаму першаму дыялогу ўжо можна ўявіць сабе Церскіх нейкім сухаром, бяздушным служакам, які за статутам не бачыць чалавека.

Але пазнаёмімся з іншымі героямі, якіх аўтар выставіў з першых старонак аповесці як бы на паверку. Вось старшая сястра Софа Маркаўна Лявіцкая. Жанчына немаладога веку, у чорныя валасы яе густа заткалася сівізна, і нават спіна сама сабою сутуліцца. Вось цыбаты чалавек у кароткім шынялі. Гэта маёр медыцынскай службы Заботкін, чалавек вялікай практыкі, які толькі і бачыць у жыцці, што сваю работу. А вось шафёр Пхакадзе. Яго аўтар характарызуе вуснамі Заботкіна, які папярэджвае Ніну, каб яна глядзела за шафёрам, бо ён чалавек экспансіўны і вельмі любіць шпаркую язду.

Ніна Былінка з Пхакадзе і санітарам Гаўрылавым павезлі хворых на чыгуначную станцыю для эвакуацыі ў тыл. І тут пры незвычайных акалічнасцях — у часе бамбёжкі — адбываецца і Нініна і чытачова знаёмства яшчэ з адным героем аповесці капітанам Шыгарыным, хірургам з суседняга шпіталя. Як толькі пачаліся выбухі бомбаў, Ніна апынулася ля нейкай калоны. Выбух гэтак скалануў зямлю, што дзяўчына ледзь не самлела, але раптам адчула на сваім плячы нейчую цвёрдую руку. Гэта была рука капітана Шыгарына. Ніна адразу падумала пра яго, што гэта бясстрашны чалавек. У нейкім парызе абхапіла абедзвюх шыю капітана і пацалавала яго ў шчаку. Потым па згодзе аўтара і па невыказанаму жаданню гераіні аповесці Шыгарына пераводзяць працаваць у той шпіталь, у якім працуе і Ніна.

На жылплошчы аповесці, як у доме, які павінен пайсці на знос, прапісана яшчэ нямала жыхароў, імёны якіх наўрад ці запомніў і сам гаспадар дома. Але якасць і паўната літаратурнага твора вымяраюцца не тым, колькі на яго плошчы прапісана герояў. Хутчэй за ўсё цікавасць твора залежыць ад таго, якія гэтыя жыхары, што чытач можа знайсці адменнае ў характарах іх, што аўтар праз гэтыя вобразы адкрывае новае, што ён імі сцвярджае, у віры якіх падзей выяўляюцца характары людзей.

Тэма аповесці «Удалечыні ад Радзімы», матэрыял, на якім грунтуецца твор, давалі магчымасць іменна для выяўлення тых якасцей, якія выхавала ў нашых людзях савецкая рэчаіснасць. Для гэтага аўтару толькі трэба было бачыць не агульную ідэю, а тое, як праяўляецца гэтая ідэя ва ўчынках і паводзінах канкрэтных людзей. На вялікі жаль, Н. Палянскі гэтага не здолеў убачыць. Створаныя ім вобразы непаўнацэнныя, хадульныя. Яны ўзяты аўтарам як бы для ілюстрацыі таго, што савецкія людзі гэта перш за ўсё гуманісты, што ў іх сацыялістычны светапогляд ужо толькі па той прычыне, што яны савецкія. А адсюль нівеліроўка асобы, якая не дае магчымасці разглядзець за агульным тое прыватнае, што характэрна для пэўнага чалавека. Адсюль і вобраз начальніка шпіталя падпалкоўніка Церскіх — нейкая прапісная хадзячая ісціна. Ён нават у хвіліны душэўных узрушэнняў не можа быць самім сабою, жывым, велічным у сваёй чалавечай красе, нарэшце, у сваім глыбокім смутку. Здарылася так, што сын падпалкоўніка Васіль, той, на каго вельмі падобна Ніна Былінка, загінуў пры выкананні задання пасля таго ўжо як адгрымеў салют перамогі. Смерць адзінага сына ды яшчэ ў такі момант, калі ўжо можна было спадзявацца на яго жыццё, павінна была глыбока ўзрушыць бацьку. Але вось як чалавек разважае пасля такой трагічнай весткі: «Жанчына-маці! Хіба табе лягчэй было б даведацца, што загінуў іншы на тым месцы, дзе павінен быў стаяць твой сын. У яго спытай, у яго самога: ці згадзіўся б ён пакінуць пост, даведаўшыся аб тым, што яму пагражае небяспека? Твой сын заўсёды разумеў абавязак, твой сын не быў выхаваны баязліўцам, сябелюбцам».

Паспрабуйце ўявіць сабе такога чалавека, які б гэтак разважаў, трымаючы ў руках паведамленне аб смерці сына. Гэта не што іншае, як штучны патрыятызм, штучная самаадданасць, якія не маюць нічога агульнага з жывой чалавечай сутнасцю. Ды хіба ў аповесці толькі адзін такі вобраз? Большасць яе вобразаў створана па зададзенай схеме. Героі яе, як з камення, бо інакш бы яны маглі радавацца, маглі ўзрушацца, смуткаваць, маглі і павінны быць рознымі, са сваімі тварамі, са сваімі думкамі. У аповесці, калі хто і не падобны на ўсіх, дык адзін Шыгарын. Відаць, паводле аўтарскай задумы, ён павінен быў несці ў сабе функцыю нейкай раздвоенасці. Яшчэ тады, калі Шыгарын вучыўся ў інстытуце, прафесар Іназёмаў пасеяў у яго душы зярняты недаверу да айчыннай медыцынскай навукі, заразіў яго небяспечным грыбком нізкапаклонства перад замежнымі, асабліва нямецкімі аўтарытэтамі. І ён нясе ў сабе гэты грыбок, як узбуджальнік небяспечнай хваробы. Ніна, якая па задуме аўтара павінна стаць блізкім яму чалавекам, стараецца выветрыць з яго гэты нігілізм у адносінах да сваіх медыцынскіх вучоных. Ёй гэта не заўсёды ўдаецца. Вось як пра гэта гаворыць аўтар: «Ніна зразумела, што Шыгарын, якому яна, магчыма, абавязана сваім жыццём, вось гэтай рысай свайго характару — высакамернасцю, фанабэрыяй, якія тояць у сабе непавагу да другіх людзей... А ці не духам Іназёмава пранікнута сённяшняя гутарка Шыгарына: «Шапкі скіньце перад вучонымі немцамі!»?

Вядома, такі тып, як Шыгарын, мог сустрэцца нават на фронце. Але ці заканамерны, ці абгрунтаваны яго паводзіны ў творы? Не! Аўтар зноў такі ішоў ад зададзенай схемы.

Паводле задумы аўтара Ніна Былінка і Шыгарын павінны быць выразнікамі так званай любоўнай лініі аповесці. З таго самага моманту, калі Шыгарын у часе бамбёжкі на вакзале апынуўся ля Ніны як выратавальнік, і пачынаецца гэтае каханне. Але хоць бы дзе, хоць бы ў чым, хоць бы для прылікy праявілася духоўная блізкасць людзей, нейкія сутыкненні характараў, каб можна было б хоць з нацяжкай паверыць у гэтую самую «лінію», у яе натуральнасць. Інакш жа ствараецца ўражанне, што інтымная тэма ўзята аўтарам толькі таму, што гэта нібыта паложана па штатнаму раскладу жанра.

Як вядома, у мастацкім творы ўсё павінна быць мэтазгодна: кожны эпізод яго, кожны штрых павінны служыць задачы раскрыцця характараў. Аднак жа ў дадзенай аповесці большасць эпізодаў не маюць такой функцыі, яны — як аморфная маса, якая пры першым дакрананні рассыпаецца. У аповесці ёсць і цікавыя эпізоды, але яны патанаюць у шэрым, халодным апавяданні.

Шпіталь, што апісвае аўтар, працаваў па выратаванню людзей, якія трапілі ў фашысцкі палон і якіх гітлераўцы давялі да нечалавечага стану, на край магілы. У той самаадданай рабоце, якую вялі нашы медыкі па ліквідацыі тыфусу, і павінны былі праявіцца іх найлепшыя чалавечыя якасці. Аднак усе сцэны, дзе ўрачы змагаюцца за выратаванне хворых, напісаны аблегчана, накшталт таго, як гэта запісваецца ў справаздачах.

Адной з задач, якія пісьменнік паставіў перад сабою, было, відаць, паказаць, што і немцы былі не аднастайнай масай, якая адно крычала: «Хайль Гітлер!» Былі і такія, што разумелі згубнасць фашызму, змагаліся з ім. Гэты тэзіс пісьменнік меўся праілюстраваць на сям'і Паўля Рыхтэра. Сын гэтага фашыствуючага бюргера пайшоў за Гітлерам, а дачка Гільда па волі бацькоў, якія яе, па сутнасці, выдалі на расправу, апынулася ў канцлагеры. І вось, калі падпалкоўнік Церскіх разам з Нінай зайшлі ў Рыхтэраў дом, каб праверыць, як яны дагледаюць хворых, размешчаных у іхнім доме, расчыніліся дзверы і на парозе паявілася Гільда, вызваленая нашымі войскамі з канцлагера. У знясіленай, спакутаванай жанчыне Паўль Рыхтэр і яго жонка пазналі сваю дачку, якую восем гадоў таму назад здалі «правадыру» мясцовых нацыянал-сацыялістаў пану Шульцу за яе погляды, за выступленні супраць фашызму. Пад рукой сапраўднага пісьменніка гэты эпізод набыў бы глыбокае псіхалагічнае вырашэнне і дапамог бы праўдзіваму паказу немцаў. Але з тае прычыны, што ён напісаны абыякавай, халоднаю рукою рамесніка, эпізод гэтак і застаўся, як ілюстрацыя аўтарскага тэзіса. Ды хіба толькі гэта. Вобразы палонных — полькі Студзінскай, французаў Ламона і П'ера Відэля таксама засталіся ілюстрацыяй аўтарскай думкі, не ўпляліся ў тканіну твора, як жывая сутнасць яго.

Але можа аповесць узяла іншым? Можа, сам па сабе матэрыял, на якім яна грунтуецца, вельмі цікавы? Можа, мова яе б'е цераз край знаходкамі? Калі б хоць гэта было, дык можна б было з грахом папалам апраўдаць паяўленне на кніжных паліцах такога твора. Для характарыстыкі моўнай «стыхіі» аўтара прывядзём некалькі вытрымак. І каб не «псаваць» аўтарскай мовы перакладам, падамо вытрымкі моваю арыгінала. От першае, што трапілася. Пагледзіце, якою моваю гаворыць адзін з галоўных персанажаў падпалкоўнік Церскіх: «Если же вашими понятиями, Нина, говорить, то уж так от нашего Пирогова повелось: он первый привел женщину на гребень обороны, возвысив ее тем самым до положения героя, и теперь без них уж никак не обойтись». Але, можа, гэта мова героя, можа, гэта яго чалавечая характэрнасць? Тады возьмем наўгад мову самога аўтара. Вось як ён характарызуе падпалкоўніка Церскіх: «В царской армии прослужил три года за участие в студенческих беспорядках... Впервые познал себя необходимой частицей большого, талантливого народа за годы гражданской войны».

Так праз увесь твор гавораць і аўтар, і яго героі. Ствараецца ўражанне, што аўтар нават не валодае тым моўным мінімумам, які даў бы яму права пісаць дакладныя запіскі, а асмеліўся размахнуцца на аповесць. Але нас здзіўляе не гэта. Чалавеку вольна пісаць, што ён хоча. Нас здзіўляе тое, як гэта Дзяржаўнае выдавецтва блаславіла такую кнігу ў свет, а кнігагандаль не паскупіўся на масавы тыраж яе. І гуляе па кнігарнях і кіёсках аповесць Натана Палянскага «Удалечыні ад Радзімы» як узор безгустоўнасці не толькі яе аўтара, але і рэдактара Р. Ярохіна, як прыклад беспрынцыповасці работнікаў кнігагандлю, якія вызначылі ёй вельмі вялікі для нашай рэспублікі тыраж.

А ці варта было ўсё гэта рабіць!

Памяці Янкі Купалы

У школе рабочай моладзі № 11 горада Мінска адбыўся літаратурны вечар, прысвечаны памяці Янкі Купалы.

Аб жыцці і творчасці народнага паэта расказаў малодшы навуковы супрацоўнік музея Я. Купалы Л. Ванковіч. Цёпла сустрэлі навучэнцы выступленне сястры паэта Леакадзіі Дамінікаўны Рамаоўскай. Яна гаварыла пра дзіцячыя гады песняра.

Госць з народнай Польшчы, прадстаўнік Таварыства польска-савецкай дружбы Міхал Кандрацюк расказаў моладзі аб тым, як будзе адзначацца купалаўскі юбілей у братняй Польшчы.

Сваімі ўспамінамі аб тым, як горача любіла рабочая і сялянская моладзь незабыўныя вершы, паэмы і п'есы Янкі Купалы, падзяліўся вучоны сакратар купалаўскага музея А. Есакоў.

Навучэнцы школы Пяхота, Сярова, Ламака, Жураўскі, Рак чыталі вершы Янкі Купалы, а таксама вершы беларускіх паэтаў, прысвечаныя песняру Беларусі.

У заключэнне вечара выступіў выкладчык беларускай мовы і літаратуры школы № 11 Л. Мунвіс. Ён гаварыў аб сваіх сустрэчах і гутарках з Янкам Купалам.

З. МІСЮЧЭНКА,
бібліятэкар школы рабочай моладзі № 11.

ДЛЯ БЕЛАРУСКАГА КРАЯЗНАЎЧАГА

Нядаўна аргрупа Беларускага дзяржаўнага гісторыка-краязнаўчага музея атрымала пасылку з Дзяржаўнай публічнай бібліятэкі імя М. Е. Салтыкова-Шчадрына (г. Ленінград). Тут былі фотакопіі ілюстрацыйнага матэрыялу па гісторыі Паўночнай і Айчыннай войнаў на тэрыторыі Беларусі. Асаблівую цікавасць маюць фотакопіі з гравюр «Бітва перад Астраўной 13 ліпеня 1812 г.», «Бітва ў ваколіцах Ашмян 4 снежня 1814 г.», «Бітва ля мястэчка Бабёр 23 лістапада 1812 г.» і іншыя.

Атрыманы карты, складзеныя ў 1777 г., на якіх адзначаны месцазнаходжанні заводаў, млыноў і іншых прамысловых прадпрыемстваў Беларусі.

Цікавыя дакументы, якія адносяцца да XVII ст. Сярод іх граматы, якія рускі цар Аляксей Міхайлавіч пасылаў барысаўскаму, полацкаму, шклоўскаму, мінскаму, магілёўскаму ваяводам, у якіх ідзе гутарка пра рамонт мясцовымі рамеснікамі рускай зброі.

Прысланы копіі газет «Санкт-Пецярбургскія ведамасці» за 1812 г., у якіх гаворыцца пра партызанскі рух у Беларусі (у Полацкім павеце), аб ваенных дзеяннях рускіх войск супраць арміі Напалеона ў 1812 г. і г. д.

Цікавыя экспанаты перадаюць музею Цэнтральны музей ваенна-марскога флоту, Рускі музей, Музей гісторыі Ленінграда і інш.

Гаворка ўмешваецца ва ўзаемаадносіны герояў, кіруючыся перакананнем, што «сям'я — гэта шчасце, а разбурэнне сям'і — гора, а паколькі прычынай усялякіх сямейных неладоў з'яўляецца, як правіла, амаральны, распусны чалавек, дык трэба падняць супраць гэтага чалавека масу, мабілізаваць калектыў, і шчасце ў сям'і (адразу, сёння альбо пазней) будзе адноўлена». Матэрыял п'есы не дае падстаў лічыць так. Гаворка змагаецца супраць Яўгеніі Любаміраўны не па «памылковаму перакананню, быццам ва ўсіх сямейных няшчасцях заўсёды вінаваты «трэці», а таму, што ён добра ведае гэтую жанчыну-мяшчанку, ведае, што яна не кахае Яснікава, а «ўчапілася ў яго як драпежніца, бо адчула здабычу па свайму апетыту», спадзеючыся, што ў будучым у Яснікава могуць быць «грошы і слава». Гаворка — сябар Яснікава, і тое, што ён імкнецца адкрыць Яснікаву вочы на Яўгенію Любаміраўну, зусім натуральна і жыццёва. Дарэчы, ва ўчынках Гаворкі няма нічога такога, што апраўдвала б погляд на яго, як на «штурхача-рэгуліроўшчыка», на чалавека, які старанна беражэ сваю рэпутацыю мараліста і імкнецца захаваць сям'ю незалежна ад такой «вырашальнай акалічнасці... як чалавечая змястоўнасць шлюбу». «Штурхач-рэгуліроўшчык», адстайваючы рэпутацыю мараліста, паставіў бы пытанне на педсавеце, у парткоме, напісаў бы ў вышэйшыя інстанцыі. Але ж нічога гэтага не робіць Гаворка.

Мы згодны з Р. Бярозкіным у той частцы яго артыкула, дзе ён гаворыць пра Яснікава як пра чалавека, пазбаўленага прывабнасці. Таму мала радасці для Галі быць жонкаю Яснікава, і дарэмна змагаецца Гаворка за разрыў свайго сябра з Яўгеніяй Любаміраўнай, за вяртанне яго да Галі. Толькі зноў: справа тут не ў вобразе Гаворкі, а ў мастацкай незавершанасці вобраза Яснікава. Бо і па задуме драматурга Галя пакідае Яснікава зусім не таму, што разлюбіла яго, знайшла, што ён сумны і нецікавы чалавек.

Калі яшчэ Гаворку можна западозрыць у тым, што ён клапоціцца аб сваёй рэпутацыі мараліста (хоць асабіста ў нас такога падазрэння не было!), дык навошта спатрэбілася тая ж роля мараліста маці Галі, яе дзеду, Надзі. Ды і закаханы ў Галю Іван расказвае ёй пра здраду мужа не з якіх-небудзь маралісцкіх перакананняў, а проста яму па наіўнасці здаецца, што ён такім чынам заваюе любоў маладой жанчыны.

Бацькі, вучні, дзяўчаты, дзед — усе у п'есе настроены супраць Яўгеніі Любаміраўны не па матывах «ідэі чалавечай блізкасці і чалавечага яднання» (не гэта, падкрэсліваем, на наш погляд, галоўная думка п'есы), а з прычыны сваёй глыбокай непрыязнасці да гэтай жанчыны за яе пагарду да працы і простага ладу жыцця, за яе эгаізм у адносінах да Галі і халодную абыякавасць да інтарэсаў другога чалавека. Усім дзейным асобам ясна, што ў Яўгеніі Любаміраўны (паўтараем, у той, якая выведзена ў п'есе, а не той, якая ўяўляецца крытыку) не «тое каханне (з Яснікавым), якое ўзвялічвае і акрыляе чалавека» і нават не «мімалётнае захапленне», а проста гульня ў каханне.

У народнай свядомасці культурна тое, што чалавечна, гуманна і сумленна. Таму бацькі вучняў ігнаруюць настаўніцу музыкі і дырэктара школы. Так яно бывае і ў жыцці.

Яўгенія Любаміраўна разбурае дружбу, крадзе «шчасце ў добрых людзей». Яна ўвасабляе ў сабе варожыя гэтым людзям ідэалы, ідэалы спажывецкага жыцця. Гэта разумее Гаворка. Гэта бачаць Маша, Насця, Ліпа, Надзя. Гэта адчувае і дзед Піліп, які па-свойму разлічваецца з «блудлівай». І няправільным будзе, на наш погляд, сцвярджаць, быццам усе гэтыя людзі «ўзняты Гаворкам, ва ўсякім разе з яго маўклівай згоды пачынаюць выганяць блудніцу». Навошта, напрыклад, дзеду Піліпу, чалавеку яўна незалежнага характару, «згода Гаворкі»? Зусім зразумела, што ён дзейнічае па ўласнаму разуменню, і Гаворка тут, вядома, не пры чым.

І. Шамякін, які тонка адчувае жыццё народа і з'яўляецца пісьменнікам, як гаворыць пра яго Р. Бярозкін, «з добрым талентам і добрым сэрцам», правільна перадае адносіны савецкіх працаўнікоў да людзей тыпу Яўгеніі Любаміраўны. Не выпадкова «выгнанне блудніцы» дзедам гледачы сустракаюць з вялікім задавальненнем, адзінадушнымі апладысментамі.

Зыходзячы з асноўнага канфлікту п'есы, галоўная і станоўчая яе гераіня — Галя. Гэты вобраз атрымаўся ўдалы.

Гаворка ж, па задуме аўтара, зусім не з'яўляецца нейкім артадаксальна-станоўчым персанажам, закліканым быць узорам і прыкладам для пераймання. Гаворка выкладае літаратуру ў школе, піша нарысы пра калгас, у якім жыве. Зразумела, што ў гэтых нарысах ён імкнецца ўзняць і асэнсаваць нейкія тыповыя пытанні з жыцця сучаснай калгаснай вёскі. Прафесіянальны пісьменнік, ён піша раман пра калгасных працаўнікоў. І гэта робіць натуральнымі яго «правакацыйныя» іншы раз пытанні да Галі адносна таго, што адбываецца навокал. Нам здаецца, што калі не прад'яўляць да Гаворкі асаблівых прэтэнзій як да эталонна-ідэальнага літаратурнага героя, — яго паводзіны, учынкі жыццёва апраўданыя і пераканальныя.

І яшчэ аб адным. Аўтар артыкула «А які ж ён станоўчы?..» піша: «...У п'есе І. Шамякіна займае значнае месца тэма эстэтычнага выхавання моладзі. Вырашаецца гэта тэма, скажам прама, не без налёту пражэкцёрства, аблегчана, у духу прыхільнікаў «сельскіх Трацяковак»: на сценах у школе вывешаны рэпрадукцыі, усеабдымны Гаворка чытае лекцыю (дапускаючы, дарэчы, грубыя недакладнасці), і маладыя даяркі, ледзь не пляскаючы ў далоні, выказваюць сваё захапленне велічнасцю «шэдэўраў».

«П. Васілеўскі, — чытаем мы далей у тым жа артыкуле, — падзяляе іншы, больш праўдзівы погляд на працэс эстэтычнага ўзбагачэння чалавека, ён бачыць складанасць гэтага працэсу, і ў яго малады рабочы, разважаючы пра камунізм, гаворыць так: «Для мяне камунізм, браткі, гэта каб я разумней стаў. Каб я паслухаў сімфонію альбо гэтую самую... як яе... «Лунную санату» і зразумеў яе».

У нашай краіне праяўляюцца вялікія клопаты аб культурным росце, аб духоўным развіцці савецкага чалавека. Усе, каму даводзіцца практычна вырашаць гэтую задачу, ведаюць, што пачынаецца яна часам з сельскіх і школьных «Трацяковак», з вывешаных на сцэнах рэпрадукцый, з лекцый і гутарак, якія арганізоўваюць і праводзяць настаўнікі, работнікі культурна-асветных устаноў, такія ж «усеабдымныя», як Гаворка.

Вядома, эстэтычнае выхаванне — працэс складаны. Сярод тых, каго імкнуцца навучыць разумець мастацтва, ёсць і такія, у якіх так і не ўдаецца абудзіць пачуцця прыгожага. У слухачак Гаворкі, якія вучыліся ў сярэдняй школе, розныя схільнасці да разумення мастацтва і па-рознаму яны адгукнуліся на ўбачанае і пачутае. Ліпа гаворыць: «Шэдэўры! Якое слова. Я люблю новыя словы». І наіўна пытае: «А як мы з табою пазнаем, дзе шэдэўр, а дзе не шэдэўр?» Другая дзяўчына — Маша зазначае: «Больш за ўсё я люблю Левітана. І, здаецца, аднаго яго разумею так, як вы казалі, Васіль Раманавіч. Я думала, што карціны разумець проста». І толькі Галя, чалавек больш тонкі, чулы, гаворыць, што пасля лекцыі Васіля Раманавіча яна зразумела, што карціны можна глядзець і можна іх бачыць: «Я раней на карціны глядзела і магла толькі сказаць: гэта карціна прыгожая, на ёй людзі прыгожыя ці дрэвы... А паслухала лекцыю Васіля Раманавіча і быццам стала відушчая. Цяпер я душы тых людзей бачу, пачуцці разумею, страсці...»

На наш погляд, матэрыял п'есы не дае падстаў гаварыць аб «налёце пражэкцёрства» ў вырашэнні тэмы эстэтычнага выхавання, аб тым, што маладыя даяркі «ледзь не пляскаючы ў далоні, выказваюць сваё захапленне велічнасцю «шэдэўраў».

ТВОРЧЫ працэс акцёраў, — гаварыў К. С. Станіслаўскі, — «пачынаецца з паглыблення ў драму. Усе яны павінны перш за ўсё самастойна або з дапамогай рэжысёра раскрыць у выконваемай п'есе яе асноўны матыў — тую характэрную для дадзенага аўтара творчую ідэю, якая з'явілася зернем яго твора і з якой, як з зерня, ён арганічна вырас».

Гэтыя словы вялікага рэфарматара сцэны можна аднесці і да крытыкі.

Тэатр выканае сваю вялікую місію, калі ён аб'яднае намаганні ўсіх, хто працуе для яго па стварэнню патрэбных, жаданых для гледача мастацкіх твораў. А глядач хоча, перш за ўсё, адлюстравання на сцэне таго, чым жывуць і хвалююцца нашы людзі, аб чым яны гавораць адзін з адным; хоча паказу тых грамадскіх з'яў, якія адбіваюцца на асабістым жыцці, на асабістым лёсе кожнага. І калі ў спектаклі паказана ўсё гэта, глядач горача спрачаецца і гаворыць аб тым, што ўбачыў, што засталося ў яго эмацыянальнай памяці, у яго свядомасці.

Але для таго, каб часцей з'яўляліся ў нас такія творы, — патрэбна вялікая, шчырая зацікаўленасць творцаў сцэны ў вызначэнні шляхоў сучаснага тэатра, патрэбна захопленасць і страснасць, той неўміручы творчы агеньчык, без якога не можа існаваць тэатр-кафедра, тэатр-трыбуна, тэатр — спадарожнік вялікіх і светлых спраў савецкага чалавека.

РЭХА ДВУХ ГАЛАСОЎ

Паспешлівасць у выданні першай кніжкі ідзе, як вядома, не на карысць ні чытачу, ні аўтару. Якім бы слабым ні быў верш, пасля надрукавання ён набывае сілу літаратурнага факта і можа ўвесці ў зман неспрактыкаванага чытача. Што гэта так, лішні раз пераконвае нас першая кніга Ю. Лакербая «Рэха родных гор». Кніга гэтая напісана як бы двума рознымі паэтамі.

Адзін з іх умее ўдала спалучыць настраёвасць з дакладнасцю малюнка:

Летят журавли в тумане.
Тревожен прощальный крик.
О теплых губах бараньих
Грустит за хребтом родник.

Гэты паэт умее знайсці свае адменныя словы і вобразы, выказацца паэтычна і запамінальна. Нам запомніліся многія радкі: «Море нам — словно хлебная нива, разве только пахать веселей» («Рыбакам»); «Тебе не придумали дня выходного, но ты не знакомо с тоской» («Шасэ»); «Она была просторней в годы Рима, когда рабы по ней брели, брели... Теперь уходят к звездам корабли и край земли мы ощущаем зримо» («Зямля»). Спадабаўся нам і дынамічны верш «Старый Збанба пустился в пляс», дзе каларытны жывапіс і добры гумар, за якім адчуваецца шчырая павага да пастуха-працаўніка:

Старый Збанба отару пас
В котловине **зеленых** гор.
Сверху ястреба **рыжий** глаз
На отару смотрел в упор...

. . . .

Топал Збанба к жене домой
По ручьям, сокращая путь.
И бараны брели гурьбой,
Пританцовывая чуть-чуть.

Да вершаў, у якіх найбольш выразна выяўляецца індывідуальнасць паэта, можна аднесці яшчэ «Рыбакам», «Высоко над землею— звезды огонек», «Кружыць воран», «Зямля». Рамантыка працы і сяброўства, пафас пошукаў, услаўленне велічы чалавечага розуму, сцвярджэнне камуністычнай маралі, актыўнасць аўтарскай пазіцыі («Если нужно, то своею кровью, шар, тебя я перекрашу в красный») сагрэты ў іх шчырым аўтарскім пачуццём.

Аднак ў кніжцы ёсць і як бы другі аўтар, у вершах якога жывы подых сучаснасці не адчуваецца за надуманнасцю, трафарэтнасцю.

Сапраўды, хіба ж гэта не будзе да спадобы аматару лірычных банальнасцей:

Бродит ветер по просекам
рыжим,
Журавли пролетают, трубя.
Я зову, но мой голос не слышен.
Разве он долетит до тебя?

І вядома, псуюць густ нявопытнага чытача радкі, узятыя са звыклых узораў вершаванай закаханасці: «Лавине прощу я — она слепа, морю прощу— не видело... Но женщина—женщина так слаба! — Словом меня обидела».

На вершах «Камні абхазскага поля», «Першы снег у гарах», «Аб сэрцы», «Грубее сэрца», «Сыны» ляжыць адзнака першых спроб, сляды пераймальнасці і няўдалых пошукаў. Можна прывесці не адзін прыклад, калі думка ў іх пазбаўлена сілы паэтычнага ўздзеяння, нецікавая або трафарэтная: «В мой трудный день хочу я быть хоть веточкой самшитовой»; «Мне бы ливнем, весенним ливнем по земле удивленной шататься!..»; «Я знаю, есть такая сторона у темных скал за горным поворотом... По мне там плачет женщина одна...»

Часам жа думка не знаходзіць патрэбнай апоры ў вершы: «Живет во мне, живет вокруг любовь к труду — наследство деда!» («Спадчына»); «Эта щедрость от Прометея, подарившего людям огонь» («Звычай») або раскрываецца на выпадковым, знешнім і не істотным матэрыяле: «В буйный лес Авадхары я б ушел не мешкая, но приветливо шумит пуща Беловежская, но алеет, как гранат, красная смородина...» («Беларуская зямля»). Вершам «Паэзія», «Арол з самшыту», «Абхазскі танец» не хапае мастацкай яснасці — эмацыянальны вывад з іх або супярэчыць выбранай сітуацыі, або яго зусім немагчыма зрабіць. «Мора ў буру», «Паэзія», «Подошли к перрону горы», «За здороўе Гулія», «Купала ў гарах» — яўна няўдалыя спробы паэзіі. Надрукаваўшы іх, выдавецтва зрабіла дрэнную паслугу аўтару і чытачам.

В. БЕЧЫК.

Ю. Лакербая. «Рэха родных гор». Вершы. На рускай мове. Дзяржаўнае выдавецтва БССР. Мінск. 1962.

Вясна, вясна...

Калі б ты ведала, Вясна, як чакала цябе ўсё жывое на зямлі!

А чалавек, не толькі чакаў — ён памагаў твайму прыходу!

Знаёмся: твой саюзнік Аляксандр Вячорка! Працуе ён на Мінскай станцыі аховы раслін трэста зялёнага будаўніцтва.

Ахова раслін... Трэст зялёнага будаўніцтва... Хораша гучыць! Ці не праўда?

А. Вячорку мы сустрэлі ў Мінску, у скверыку каля тэатра оперы і балета. Ён памагае табе, Вясна, ён стараецца, каб твой чароўны ўбор доўгі час цешыў і радаваў вока людзей!

15 красавіка — Дзень свабоды Афрыкі

АБУДЖЭННЕ

Валянцін ЗУБ

У студзені гэтага года мне ў якасці турыста давялося наведаць дзве паўночна-афрыканскія краіны: Туніс і Лівію. У наш маршрут, акрамя памянёных краін, уваходзілі і дзве еўрапейскія сталіцы: Парыж і Рым. І гэта быў вельмі каштоўны дадатак. Нам пашанцавала пазнаёміцца з двума цікавейшымі гарадамі Цэнтральнай Еўропы. Гэта дало нам таксама магчымасць лепш убачыць і глыбей адчуць, што значыць — метраполія і што значыць — падапечная тэрыторыя, або, інакш кажучы, проста калонія. А, як вядома, Туніс—гэта былая калонія Францыі, а Лівія — Італіі. І хоць перад назвай гэтых краін цяпер ужо стаіць слова «былая калонія», сляды гаспадарання каланізатараў там яшчэ вельмі моцна адчуваюцца — і не так хутка гэтыя краіны здолеюць ад іх пазбавіцца.

Але спачатку трошкі агульных звестак. Туніс і Лівія — арабскія краіны — знаходзяцца яны ў Паўночнай Афрыцы. У іх многа агульнага (ландшафт, флора, фауна, лад жыцця), але ёсць і некаторыя адрозненні, аб якіх я скажу далей. Першай з гэтых краін мы наведалі Туніс. Ён займае плошчу ў 125 тыс. кв. км, жыве там каля 4 мільёнаў чалавек. Мяжуе з двума краінамі — Алжырам і Лівіяй. І хоць Туніс займае невялікую плошчу, клімат тут розны. На поўначы — субтрапічны, з цёплай зімой, а на поўдні — падобны да пустыннага, бо поўдзень Туніса блізкі да пустыні Сахары.

З Парыжа да горада Туніса на рэактыўным самалёце тыпу «Каравела» мы даляцелі за дзве з паловаю гадзіны. А яшчэ зусім нядаўна Афрыка ў нашым разуменні была далёкай, недасягальнай краінай, дабірацца куды трэба было многа дзён і начэй. І вельмі дзіўна ўспрымаецца: толькі што накручваў шалік і настаўляў каўнер і раптам павінен здымаць паліто і расшпільваць кашулю.

У Тунісе толькі што прайшоў дождж. Паветра было цёплае і парнае, як у нас часам у маі або чэрвені. А гэта ж быў студзень.

На аэрадроме нас сустракалі прадстаўнікі турысцкай фірмы, якая павінна была нас абслугоўваць. Пасяліліся мы ў цэнтры горада, у гасцініцы «Мажэсцік». І першае, што кінулася ў вочы, як толькі мы зайшлі ў гасцініцу, гэта тое, што прыбіральшчыкамі тут працуюць мужчыны. Мы прывыклі, што такую працу ў нас звычайна выконваюць жанчыны і нам было вельмі дзіўна бачыць, як мужчыны, дужыя хлопцы, падбівалі падушкі, засцілалі ложкі коўдрамі. Але потым, калі мы бліжэй пазнаёміліся з жыццём краіны, нам стала многае зразумела. Справа ў тым, што ў Тунісе каля 400.000 беспрацоўных. І дзе там знайсці работу жанчыне, калі страшна ходзяць беспрацоўныя мужчыны. Аднак была і другая прычына. Да гэтага часу ў краіне вельмі моцна ўплывае рэлігія і пануюць старажытныя звычаі. Жанчыны-арабкі (за рэдкім выключэннем) ходзяць у доўгіх белых посцілках з закрытым тварам. Ім дазваляецца паказваць толькі вочы. Праўда, прэзідэнт Туніса Хабіб Бургіба выдаў закон, які дазваляе хадзіць тунісскім жанчынам з адкрытым тварам, але гэтым дазволам карыстаюцца звычайна толькі прадстаўніцы багатых сем'яў, і то ў сталіцы.

Ці не таму ў Тунісе ўсяго чатыры жанчыны маюць вышэйшую адукацыю?

Туніс — самы вялікі горад краіны, у ім каля 500 тысяч жыхароў. А дакладней — гэта два гарады, еўрапейскі Туніс і арабскі. У першым — шырокія вуліцы, шматпавярховыя дамы, прыгожыя, сучасныя магазіны, яркія рэкламы. Гэты Туніс вельмі не падобны на другі. Там у арабскіх кварталах пятляюць вузенькія вулачкі, туляцца глінабітныя дамы з глухімі сценамі і плоскімі дахамі, але таксама многа маленькіх крамак. У гэтых крамках і закусачных тут жа проста на вуліцах на жароўнях смажаць каўбасу, рыбу, пякуць пончыкі, розныя піражкі і нават хлеб. Ад усіх гэтых печаў і жароўняў ідзе такі дым і чад, што вуліцы арабскага квартала хутчэй нагадваюць вялікую кухню ці вялізны, каларытны рынак. Дарэчы, арабскія рынкі (іх называюць «сукі») гэта таксама лабірынты з вузкіх крывых вулачак, абапал якіх густа лепяцца крамкі. Кожны крамнік на відавоку развешвае і раскладвае свой тавар і гучна заклікае пакупнікоў.

У крамах, дзе прадаецца мяса, часта можна бачыць прыпанаваную да дзвярэй або над дзвярыма галаву барана, быка або вярблюда. Гэта своеасаблівая «шыльда без літар» і вывешваецца яна дзеля таго, каб непісьменныя людзі (а ў Тунісе больш як 80 працэнтаў непісьменных) маглі

Туніс. Еўрапейская частка горада.

«прачытаць», якое, дзе прадаецца мяса.

Амаль поўная непісьменнасць, страшэнная галеча, старасвецкі быт, адсталасць прамысловасці і сельскай гаспадаркі — вось што пакінулі тунісскаму народу французскія каланізатары.

Урад Хабіба Бургібы шмат чаго робіць для паляпшэння становішча свайго народа. Жанчыны атрымалі выбарчыя правы, забаронена шматжонства і ранні шлюбы, уведзена своя валюта. Пабудавана і будуецца многа школ. Адменена плата за навучанне ў школах, уведзены стыпендыі для студэнтаў. І не выпадкова, калі мы ездзілі па краіне, наш гід Абдэль Вахаб, студэнт універсітэта (універсітэт адкрыўся толькі ў 1959 годзе) з вялікай радасцю паказваў нам, дзе пабудавана новая школа. «Вунь школа, новая школа», — крычаў ён, шырока ўсміхаючыся.

Не лепш, чым з навучаннем, абстаіць справа і з медыцынскім абслугоўваннем насельніцтва. Арабы пакутуюць ад многіх захворванняў. Асабліва распаўсюджана трахома. А лячэнне вельмі дарагое, урачоў мала, лякарствы таксама вельмі дарагія, на адну тысячу насельніцтва прыпадаюць прыкладна два бальнічныя ложкі. Нацыянальны даход на аднаго чалавека ў Тунісе, былой «падапечнай тэрыторыі» Францыі — у пяць разоў меншы, чым у метраполіі.

Туніс атрымаў незалежнасць у 1956 годзе. Аднак уплыў усяго французскага адчуваецца яшчэ вельмі моцна. Галоўная вуліца ў горадзе Тунісе носіць назву «авеню дэ Пары», ёсць вуліца «Шарля дэ Голя». Будучы ў Парыжы, мы бачылі вялікі магазін фірмы «Манапры». Прыехалі ў Туніс, глядзім, а тут таксама зіхаціць, пераліваецца рознымі колерамі знаёмая нам рэклама «Манапры». Побач з нацыянальным банкам існуе дзевяць іншаземных банкаў.

Каланіялісты не развівалі ў калоніях прамысловасці, не будавалі фабрык і заводаў. Таму яшчэ і цяпер тысячы тон травы альфы, з якой вырабляюць высакаякасную паперу, тунісцы вымушаны адпраўляць на перапрацоўку ў Францыю.

Французам у Тунісе належала каля 800.000 гектараў лепшай зямлі. Прыкладна палавіна ўжо выкуплена нацыянальным урадам. Толькі збіраць такія ўраджаі, якія збіралі французы з гэтай зямлі, арабы яшчэ не могуць, бо ў іх няма патрэбнай сельскагаспадарчай тэхнікі, няма адпаведных спецыялістаў. Але, калі ўсё гэта, як кажуць, ужо толькі «сляды» каланіялізму, дык у Бізерце яшчэ можна ўбачыць і саміх каланізатараў, якія самаўпэўнена разгульваюць па тунісскай зямлі. Арабы яшчэ не забыліся і бадай не хутка забудуцца на той адказ, які дала Францыя летам 1961 года на законнае патрабаванне тунісцаў пакінуць іх зямлю, ліквідаваць ваенную базу ў Бізерце. Варварскай бамбардзіроўкай горада, забойствам мірных жыхароў, — вось чым адказаў на гэта французскі ўрад. І самае цікавае, што «пакрыўджанымі» палічылі сябе французы. Увосень таго ж года навучанне ва ўсіх школах Туніса пачалося на месяц пазней, чым звычайна, толькі таму, што «забаставалі» французскія настаўнікі і не хацелі вучыць арабскіх дзяцей. Ледзьве ўдалося іх угаварыць. А ўгаворваць прыйшлося ўсё па той жа прычыне, што сваіх нацыянальных кадраў настаўнікаў там яшчэ мала.

У Тунісе ёсць многа цікавых гістарычных мясцін. На яго тэрыторыі знаходзіўся славуты Карфаген, але ў II ст. да н. э. Карфаген быў захоплены рымлянамі і Туніс на многія вякі стаў правінцыяй Рымскай імперыі. У VII ст. н. э. Туніс заваявалі арабы, у XVI яго захапілі туркі, у 1881 годзе — французы. З таго часу да 1956 года ён быў французскай калоніяй.

Мы наведалі руіны Карфагена. Раскапана пакуль што зусім невялікая плошча, але і тое, што раскапана, мае значную цікавасць. Там знойдзена зробленая на высокім мастацкім узроўні мазаіка, якая адлюстроўвае быт і заняткі карфагенян, каменныя саркафагі з высечанымі тварамі нябожчыкаў, вырабы з каляровага крышталю (карфагеняне першымі навучыліся выплаўляць каляровы крышталь). Абломкі калоны, на якой адлюстравана ахвяра-прынашэнне: жрэц забівае дзіця. Пасля прынашэння ахвяры ставіўся помнік. Мяркуюць, што так і нарадзіліся калоны. Форма помніка з цягам часу мянялася і паступова пераходзіла ў калоны, якія потым сталі неад'емнай часткай многіх архітэктурных стыляў.

Усе гэтыя рэліквіі знаходзяцца цяпер у нацыянальным музеі Бардо, былым палацы туніскага бея, памятным яшчэ і тым, што тут ў 1881 годзе было падпісана пагадненне паміж беям і Францыяй на пратэктарат.

Акрамя сталіцы мы наведалі многа іншых гарадоў. Ездзілі на аўтобусе і маглі, як кажуць, сваімі вачыма разглядаць ландшафт краіны. А ён досыць рэзка мяняецца па меры таго, як аддаляешся ад мора. На ўзбярэжжы Міжземнага мора жыве асноўная колькасць насельніцтва, тут жа знаходзяцца і найбольш значныя гарады: Бізерта, Сус, Сфакс, Габес. Яны не толькі большыя ў краіне па колькасці насельніцтва, але і прыгажэйшыя: на вуліцах растуць пальмы, платаны і розныя іншыя дэкаратыўныя дрэвы.

Гарады цэнтральнай і паўднёвай частак краіны пакідаюць невясёлае ўражанне. Вузкія, крывыя вулачкі, аднатыпныя, без вокнаў мазанкі. Ні дрэўца, ні садочку нідзе не ўбачыш. Камень і сонца, сонца і камень...

На ўзбярэжжы і крыху далей ад мора яшчэ можна бачыць вінаграднікі, вялікія аліўкавыя сады, апельсінавыя і мандарынавыя дрэвы, а далей — пустыня.

Але ёсць людзі, якія «выціскаюць» даход нават з пустыні. У сталіцы поўдня горадзе Тозэры, які таксама размясціўся вакол аазіса, мы пазнаёміліся з адным такім. Нам яго назвалі «заклінальнікам» змей. І сапраўды, у скрыні, якую ён носіць з сабою, было некалькі змей, з якімі ён абыходзіўся досыць «па-панібрацку»: браў іх у рукі і прымушаў паўзці ў той бок, куды ён ім загадваў. Вядома, такі паказ даваўся не бясплатна. Перад гэтым з нас сабралі па некалькі мілімаў (тунісскія дробныя грошы). Але асноўны занятак «заклінальніка»—лоўля ў пустыні скарпіёнаў. Ён іх ловіць і адпраўляе ў Заходнюю Германію. Для таго, каб здабыць адзін грам яду, трэба злавіць прыкладна 500 скарпіёнаў. Арабская медыцына лічыць, што той чалавек, якога ўкусіў скарпіён, не захварэе на рак. Наколькі гэта праўда, сказаць цяжка. Аб гэтым нам паведаміў той жа «заклінальнік».

З цікавасцю мы пазнаёміліся з адным з самых старажытных гарадоў Туніса Кайруанам. Да яго звычайна дадаецца тытул «свяшчэнны», бо там знаходзіцца вельмі старажытная мячэць і маўзалей нейкага святога. І сюды, як і ў Меку, з усіх канцоў свету збіраюцца веруючыя мусульмане пакланіцца праху гэтага святога. Прыязджаюць і турысты паглядзець на цікавыя помнікі.

А мячэць сапраўды цікавая. У двары — водны басейн дыяметрам 128 метраў. Пасярэдзіне яго—трыбуна, з якой муэдзіны гавораць прамовы. Мячэць нават радыёфікавана. У цэнтры яе са столі звісае вялікая прыгожая люстра — падарунак Бургібе ад Ціта. Гэтая люстра прывезена сюды з Брусельскай выстаўкі. Важыць яна 800 кілаграмаў.

Апошнім горадам, у якім мы спыняліся, быў Габес. Ён на беразе Міжземнага мора. Гэта досыць прыгожы горад, бо тут, як я ўжо казаў, многа зеляніны. Адсюль уздоўж марскога ўзбярэжжа мы на тым жа аўтобусе, на якім ездзілі па Тунісе, накіраваліся ў Лівію.

Пакідаючы Туніс, мы павезлі з сабой прыемныя ўспаміны ад гасціннасці яго народа, ад цёплых, сардэчных сустрэч з яго людзьмі. Мы бачылі, што не ўсё яшчэ там добра, не ўсё яшчэ так, як хацелася б. Але мы бачылі і другое: рашучасць і энергію, з якой тунісскі народ узяўся за будаўніцтва новага жыцця. Ён абудзіўся пасля шматвяковай спячкі і цяпер наперадзе ў яго многа работы, многа неадкладных спраў, многа раднасnага і светлага.

Вясна, вясна...

Гэта — таксама твае памочнікі, Вясна! Самыя шчырыя і самыя адданыя! Яны таксама чакалі цябе. І не проста чакалі. Хіба не так?

Дык будзь ласкавай, шчодрай і працавітай, Вясна. Кроч па зямлі і спорнай жменяй сей промні сонца, аздабляй зямлю дружнымі ўсходамі будучага ўраджаю, сей людзям іскрыстыя зерні Радасці і Шчасця! Ты — наша, Вясна! Добры дзень табе!

Тэкст М. ГІЛЕВІЧА.
Фота Ул. Крука.

Рэферэндум у Францыі яшчэ раз нагляднa паказаў, што фашысты-аасаўцы і іх тайныя і яўныя саўдзельнікі не карыстаюцца ў краіне ніякім колькі-небудзь значным палітычным уплывам.

Мал. М ЖЫТНІЦКАГА.

Піліп ПЕСТРАК

З ПАРЫЖСКАГА СШЫТКА

У „Юманітэ"

За акном шуміць Парыж...
Мы на паверсе трэцім —
Прыйшлі сюды пагаварыць
«Юманітэ» прывеціць.

У шэрай блузе гаспадар —
Рэдактар ён галоўны,
Нам кожнаму руку падаў
Ды з позіркам вымоўным,

Каб разумелі плыні знак
Заўсёды салідарнай,
Калі сціскаецца кулак
У поступе ўладарным.

Упэўнена ў вачах гарыць
Работніцкая вера,
Якою дыхае Парыж
Ад часу Рабесп'ера.

Дыханне полымем расло,
Як штурмавалі неба,
Хоць мараю для ўсіх было —
Зямны кавалак хлеба.

І вось цяпер трывожны тэкст
Гатоўнасці суровай
Гудзе ў радках «Юманітэ»
Набатным гордым словам.

Аб гэтым нам сказаць быў рад,
Ды з позіркам вымоўным,
Французскі наш таварыш,
брат—
Рэдактар ён галоўны.

На гары Манмартр

Мы на Манмартры: ўвесь
Парыж
ад самых ад ускраін
сцелецца да нашых ног...
Адсюль, вось з гэтае гары
гарматы камунараў
давалі ядрам свой разбег,
і нараджаўся ў барацьбе,
у сполахах пажараў
нязнаны новы свет...

І я напружана гляджу
на шэрыя абрысы,
каб хоць які, хоць трохі след.
знайсці тых даўніх рысаў.

А ноччу на Манмартры —
побач ля сабора —
хто чаго тут варты! —
Садома і Гамора!

Балаганчыкі,
папойкі,
жабракі
і вандроўныя мастакі.

Багема тут, багема там! —
напісана плакатам,
пакажуць нават і Хрыста
у штоніках стракатых,
у туфельках, пад гальштукам,
з бародкай па-мастацку —
святое сэрца наступам
абальюць «па-брацку».

Будзе падыгрываць скрыпач —
вандруючы, вядома;
і Хрыстос не пойдзе спаць
да святога дому.

Задрэмле смутак на гары
у світальным змроку,
і да вячэрняе зары
багема стуліць вока...

Парыж — Мінск.
Верасень 1961 г.

У БЕЛАРУСКІХ ВУЧОНЫХ

ТУТ СЛУХАЮЦЬ ДЫХАННЕ ПЛАНЕТЫ

Да гэтага часу мы вельмі мала ведалі аб глыбіннай будове сваёй планеты. Буравыя шчыліны пранікалі ў глыбіню ўсяго на чатыры — шэсць кіламетраў, г. зн. прыкладна на адну тысячную частку радыуса Зямлі, а гэта для яе, як укалоць шпількай. Аб будове больш глыбокіх зон Зямлі ў навуцы пакуль што існуюць толькі гіпотэзы. Абгрунтаваць іх назіраннем, эксперыментам, пераварыць у стройную тэорыю і на аснове яе зрабіць важныя практычныя рэкамендацыі па выкарыстанню багаццяў нетраў — вось задача навукі аб Зямлі. Трэба, аднак, сказаць, што па сваёй працаёмкасці і велічыні гэту задачу можна параўнаць з праблемай асваення космасу. Вырашыць яе магчыма, толькі ўжываючы складаную сучасную апаратуру, пры дапамозе найбольш дасканалых метадаў геафізічных даследаванняў і новых спосабаў бурэння. Гэта дасць магчымасць пранікнуць у нетры Зямлі на вялікія глыбіні. Над вырашэннем такой задачы напружана працуюць многія калектывы вучоных, геолагаў і геафізікаў у нашай краіне і за рубяжом. Недалёкі той дзень, калі мы станем сведкамі вялікага наступу ў глыбінныя нетры Зямлі. Бурэнне пяці шчылін на глыбіні 10—15 кіламетраў ужо намечана ў раёне Прыкаспійскай нізіны, на Урале, у Закаўказзі, на паўднёвым канцы Сахаліна і ў Карэліі.

Апроч гэтага, вучонымі ўсіх краін ствараюцца і ўдасканальваюцца геафізічныя станцыі і абсерваторыі, здольныя рэгістраваць з'явы, звязаныя з унутранай будовай Зямлі і тымі працэсамі, якія адбываюцца ў глыбіні нашай планеты.

Плешчаніцкая геафізічная станцыя — першая ў Беларусі і адзіная комплексная станцыя ў заходняй частцы СССР. Павільёны станцыі спецыяльна пабудаваны і абсталяваны сучаснай навейшай апаратурай. Яна дазваляе праслухоўваць і рэгістраваць нават самае слабае дыханне нашай планеты — электрычныя, магнітныя палі, а таксама яе сейсмічнасць. Геафізічная станцыя знаходзіцца далёка ад буйных прамысловых цэнтраў рэспублікі. І гэта дае магчымасць даследаваць праявы жыцця Зямлі як бы ў чыстым выглядзе, без пабочных шумаў і перашкод. Тут, на аснове рэгулярнай кругласутачнай рэгістрацыі магнітнага і электрычнага палёў, навуковымі супрацоўнікамі распрацоўваецца новы метад электрамагнітнага вывучэння глыбінных зон Зямлі. З дапамогаю гэтага метаду ўжо ўдалося прасвяціць Зямлю на глыбіню некалькіх сот кіламетраў і атрымаць уяўленне аб яе электрычных уласцівасцях.

Інжынер Н. Грыбанаў з дапамогаю магнітаметра вымярае напружанасць магнітнага поля Зямлі.

На станцыі таксама вывучаюцца землетрасенні, асяродкі якіх размяшчаюцца на вялізных адлегласцях. Зарэгістраваны землетрасенні ў Японіі, Югаславіі, на Каўказе і іншых раёнах зямнога шара. Пругкія ваганні, якія ўзнікаюць пры землетрасеннях, або, інакш, сейсмічныя хвалі, праходзячы праз зямны шар, прыносяць інфармацыю аб яго глыбіннай будове. У перспектыве намячаецца даследаваць мясцовыя сейсмічныя штуршкі, якія ў Беларусі могуць быць звязаны з вертыкальнымі рухамі зямной кары, устаноўленымі, напрыклад, у Палессі і ў заходніх раёнах рэспублікі. Усебаковае вывучэнне гэтых рухаў будзе мець важнае практычнае значэнне ў сувязі з меліярацыяй Палесся, плануемым будаўніцтвам і эксплуатацыяй Прыпяцка-Нёманскага канала, газаправодаў і іншых збудаванняў.

Даследаванні, якія праводзяцца на станцыі, садзейнічаюць таксама геафізічнаму вывучэнню верхніх гарызонтаў зямной кары і пошукам месцанараджэнняў карысных выкапняў. У прыватнасці, вынікі рэгістрацыі магнітнага поля Зямлі выкарыстоўваюцца пры вывучэнні магнітных анамалій, адкрытых у заходняй частцы Беларусі. Падобна да курскіх магнітных анамалій, яны могуць быць звязаны з наяўнасцю ў нетрах жалезных руд і іншых металаў.

Такім чынам, даследаванні, якія ідуць на геафізічнай станцыі, накіраваны як на вывучэнне будовы зямнога шара і геафізічных працэсаў планетарнага характару, так і на вырашэнне важных для рэспублікі практычных задач. Вучоныя-геафізікі Беларусі дапамагаюць раскрываць тайны Зямлі.

Е. ХАЦЬКО,
кіраўнік геафізічнай лабараторыі Інстытута геалагічных навук АН БССР.

У БРАТНЯЙ ГРУЗІІ

ПУБЛІКУЕЦЦА Ў ЧАСОПІСАХ

«МНАТОБІ»

У студзеньскай і лютаўскай кніжках часопіса надрукавана многа новых твораў пісьменнікаў рэспублікі. У раздзелах прозы — працяг тэтралогіі К. Гамсахурыя «Давід-будаўнік», заканчэнне рамана Э. Зедгінідзе «Вясна пачалася рана», апавяданне О. Іасіліяні «Гульня з агнём», заканчэнне камедыі П. Какабадзе «Верацяно жыцця», апавяданні К. Гогіява. У раздзеле паэзіі вершы Г. Леанідзе, А. Адамія, О. Чыладзе, паэма малдаўскага паэта Е. Букава «Сказанне аб Андрыешы» ў перакладзе на грузінскую мову і іншыя творы.

«ЛІТАРАТУРНАЯ ГРУЗІЯ»

Чарговы нумар рускага часопіса адкрываецца цыклам вершаў Г. Табідзе. Надрукаваны таксама вершы С. Чыкавані, М. Кахідзе. Проза прадстаўлена апавяданнямі Ф. Халвашы «А за ракой цёмна», Ш. Акусба «Хлопчык і стрэльба», М. Лахвіцкага «Паломка», фантастычнай аповесцю Я. Закладнага «Святло над акіянам».

Змешчаны таксама публіцыстычна-крытычныя артыкулы.

ВЫДАВЕЦТВЫ Ў ГЭТЫМ ГОДЗЕ

Выдавецтва «Нікадулі». Чытачы атрымаюць добры падарунак — пяцідзесяцітысячным тыражом выдаецца бессмяротны твор Ш. Руставелі «Віцязь у тыгравай шкуры». Працягваецца выданне збораў твораў майстроў грузінскай літаратуры С. Арбеліяні і А. Цэрэтэлі. Выйдзе ў свет двухтомнік А. Казбегі.

Выдавецтва «Сабчота Сакартвело». Хутка выйдуць з друку творы М. Джавахішвілі, Ш. Дадзіяні, Г. Леанідзе, Л. Кіячэлі, С. Шаншыяшвілі, К. Лордкіпанідзе. На грузінскую мову перакладаюцца творы М. Горкага, А. Чэхава, Г. Мапасана, Р. Тагора.

Выдавецтва «Зара Усходу». Тут друкуецца раман «Чароўны камень» К. Лордкіпанідзе, дзве кнігі рамана «Удава салдата» Р. Джапарыдзе, зборнік апавяданняў Т. Данжашвілі, кніга нарысаў С. Цверава, вершы С. Чыкавані, І. Абашыдзе, Г. Леанідзе. Заканчваецца пераклад аповесці на рускую мову «Зялёная ніва» Б. Чхеідзе.

ДЫСКУСІЯ аб творчасці маладых

У Саюзе пісьменнікаў Грузіі адбылася дыскусія на тэму «Творчасць маладых грузінскіх празаікаў у 1961 г.», арганізаваная Інстытутам грузінскай літаратуры імя Ш. Руставелі і Саюзам пісьменнікаў.

З дакладамі выступілі Г. Асаціяні, К. Імедашвілі. У спрэчках прынялі ўдзел навуковыя супрацоўнікі інстытута, пісьменнікі, літаратуразнаўцы М. Абуладзе, Г. Каландадзе, Ч. Амірэджыбі, В. Замбахідзе. З заключным словам выступіў сакратар праўлення Саюза пісьменнікаў Б. Жгенці.

ТЫДЗЕНЬ МАСТАКА

15 красавіка ў Тбілісі пачынаецца Тыдзень мастака. У гэтыя дні аматары выяўленчага мастацтва агледзяць выстаўкі работ грузінскіх мастакоў, наведаюць майстэрні Уча Джапарыдзе, Ладо Гудзіяшвілі, Алены Ахвледзіяні, Мікалая Кандэлакі.

У Дзяржаўнай карціннай галерэі Грузіі адкрыецца выстаўка «Вясна», на якой будуць паказаны новыя работы майстроў пэндзаля і разца. Выстаўкі работ тэатральных мастакоў адкрыюцца ў тбіліскіх тэатрах. На вуліцах горада будзе наладжаны «Мастацкі кірмаш», дзе аматары выяўленчага мастацтва здолеюць набыць арыгіналы і рэпрадукцыі карцін любімых мастакоў. Намячаецца правесці таварыскую сустрэчу па футболу паміж камандамі мастакоў і акцёраў драматычных тэатраў.

КОРАТКА

Трагедыю Эўрэпіда «Медэя» ў перакладзе з грэчаскай мовы П. Берадзе паставіў Тэатр імя К. Марджанішвілі.

Абхазскі празаік Аляксей Гогуа закончыў работу над раманам «Жалезнае яблыка». Твор будзе выдадзены Абхазскім дзяржаўным выдавецтвам.

«Дзень нараджэння Тэрэзы» — так называецца новая п'еса драматурга Г. Мдзівані, прысвечаная жыццю і барацьбе кубінскага народа. У Тэатры імя Руставелі адбылася прэм'ера спектакля.

На кінастудыі «Грузія-фільм» ідуць здымкі паўнаметражнага мастацкага фільма «Шляхі і перакрыжаванні», які расказвае аб жыцці і працы грузінскіх аўцаводаў. На студыі здымаецца таксама кінакарціна «Сельскі хлопец». У ёй у камедыйнай форме апавядаецца аб фарміраванні маладога чалавека.

Тэатр імя Грыбаедава паказаў новую пастаноўку — п'есу «Гульня без правіл» Л. Шэйна.

Абхазскае дзяржаўнае выдавецтва выпусціла ў свет новы зборнік вершаў і паэм Ф. Іскандзера «Дзеці Чарнамор'я».

Выдавецтва «Нікадулі» выпусціла зборнік «Калоссе», у якім прадстаўлена творчасць чатырох паэтаў — Е. Бартанія, Д. Інджыя, Ш. Лордкіпанідзе, В. Дзенеладзе.

Ул. В. Гаратаў-Пінчук

11 красавіка 1962 года пасля цяжкай хваробы памёр Гаратаў-Пінчук Уладзімір Венедзіктавіч, артыст Беларускага дзяржаўнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы.

Уладзімір Венедзіктавіч нарадзіўся ў 1900 годзе і працаваў у Тэатры імя Я. Купалы з 1923 года.

Гэта быў скромны і адданы сваёй справе чалавек. Выхаванец рэжысёра Е. А. Міровіча, ён праз усё жыццё пранёс вялікую любоў да сцэны, вернасць творчаму калектыву і карыстаўся агульнай павагай. Ён стварыў многія дзесяткі праўдзівых вобразаў, быў заняты ў большасці спектакляў тэатра.

Гэта быў добры чалавек і шчыры друг. Памяць аб ім надоўга застанецца ў нашых сэрцах.

Група таварышаў.

Калектыў Беларускага дзяржаўнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы з глыбокім жалем паведамляе аб заўчаснай смерці пасля цяжкай хваробы старэйшага акцёра тэатра Уладзіміра Венедзіктавіча ГАРАТАВА-ПІНЧУКА і выказвае сваё спачуванне сям'і нябожчыка.

Галоўны рэдактар Н. Е. ПАШКЕВІЧ.
Рэдакцыйная калегія: З. І. АЗГУР, А. І. БУТАКОЎ, К. Л. ГУБАРЭВІЧ, В. Ул. ІВАШЫН, А. Н. МАРЦІНОВІЧ (адказны сакратар), П. Ф. ПРЫХОДЗЬКА, Р. К. САБАЛЕНКА (намеснік галоўнага рэдактара), М. Г. ТКАЧОЎ, І. З. ШАРАХОЎСКІ, І. Б. ШАЦІЛА, Р. Р. ШЫРМА.

«Литература и искусство» — орган Министерства культуры и правления Союза писателей БССР, Минск.
Адрас рэдакцыі: г. Мінск, вул. Захарава, 19. Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі — 3-24-61, намесніка галоўнага рэдактара — 3-25-25, адказнага сакратара—3-25-25, аддзела літаратуры — 3-20-54, аддзела мастацтва — 3-24-62, аддзела культуры—3-22-04, выдавецтва—3-19-52, бухгалтэрыі—3-11-03.
«Літаратура і мастацтва» выходзіць два разы на тыдзень: у аўторак і пятніцу.
АТ 12857
Друкарня выдавецтва «Звязда».